

SZAKDOLGOZAT

NÉMETH ADÉL
gyógypedagógia

Kaposvár
2022

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Gyógypedagógia Szak

**JUTALMAZÁS ÉS BÜNTETÉS ISKOLAI ÉS
OTTHONI KERETEK KÖZÖTT**

Belső konzulens: Tóth-Szerecz Ágnes
egyetemi tanársegéd

Készítette: Németh Adél
AU1MU3
nappali tagozat

Tanszék: Gyógypedagógiai Tanszék

Kaposvár
2022

Tartalomjegyzék

0. BEVEZETÉS.....	1
1. NEVELÉS ÉS MOTIVÁCIÓ.....	3
1.1. Motiváció	3
1.1.1. Tanulási motívum és motiváció	4
1.1.2. A pedagógus hatása a tanulási motivációra	5
1.1.3. A család hatása a tanulási motivációra	7
2. JUTALMAZÁS ÉS BÜNTETÉS.....	10
2.1. Jutalmazás	10
2.1.1. A jutalmazás eszközei	11
2.1.2. A jutalmazás hatása	11
2.2. Büntetés	13
2.2.1. A büntetés eszközei	13
2.2.2. A büntetés hatása	14
3. JUTALMAZÁS ÉS BÜNTETÉS A CSALÁDBAN ÉS AZ ISKOLÁBAN	16
3.1. A szülők és a pedagógusok nézetkülönbségei.....	16
3.2. Az Alfa-generáció.....	17
4. A KUTATÁS BEMUTATÁSA	19
4.1. Vizsgálati anyag és módszerek.....	19
4.2. A kutatás körülményeinek ismertetése	19
4.3. A kutatási eszköz ismertetése	19
4.4. A kutatás adatainak elemzése, az eredmények szövegszerű bemutatása	21
4.4.1. A csoportok összetételére vonatkozó kérdések.....	21
4.4.2. Összehasonlító elemzés	27
4.5. Kutatási kérdések megválaszolása, a hipotézisek.....	43
4.5.1. Hipotézisek az első kutatási kérdéshez.....	43
4.5.2. Hipotézisek a második kutatási kérdéshez.....	45
4.6. Megoldás a felmerülő konfliktusokra.....	46
5. Összefoglalás.....	47
6. Irodalomjegyzék.....	48

0. BEVEZETÉS

Amikor 2018-ban jelentkeztem gyógypedagógia szakra, már foglalkoztam gyerekekkel egy ideje. Akkoriban Pécsen, az Élmény Tár Tanoda állandó segítőit támogattam munkájukban önkéntesként. Olyan gyerekekkel foglalkoztam, akik nehéz körülmények közül jöttek, viselkedésük a megfelelő nevelés hiánya miatt problémás volt, és többek között emiatt a tanulmányi eredményeik sem voltak megfelelőek. A feladatom az volt, hogy napközi után a tanodában segítsék nekik a házi feladatuk elvégzésében, a másnapi tanulnivalók megtanulásában, és lekössem őket játékkal, amíg a szüleik értük nem jöttek. Önkéntességem során azt láttam és tapasztaltam, hogy voltak tanulók, akik esetében a pozitív megerősítés, a motiváció, a szóbeli és kontaktuson alapuló (ölelés) jutalmazás volt az, ami a legjobb hatást elérte náluk. Ezek alkalmazásakor jobban odafigyeltek a már tapasztalt munkatársakra, és a társaikra, könnyebben lehetett őket kezelni. Ezzel szemben voltak olyan gyerekek is, akiknél a büntetés különböző formái váltak be a legjobban: játékból való kimaradás, ha nem viselkedtek megfelelően, nem kaptak matricát/nem vitte el őket a tanoda kirándulásra, ha megtagadták a leckeírást vagy a tanulást. Ekkor elgondolkodtam, hogy mitől is függhet az, hogy milyen módszerekkel lehet a gyerekeket a legjobban motiválni, vajon milyen különbségek vannak az otthoni és az intézményi keretek között megvalósuló nevelési módszerek között.

Most, leendő pedagógusként ez a tapasztalat hozzájárult szakdolgozatom témájának kiválasztásához. A nevelési eszközök közül a jutalmazás és büntetés alkalmazása az, mely a legjobban felkeltette az érdeklődésemet. Ez az a két módszer, melyeket az elsődleges és másodlagos szociális közegben leginkább alkalmaznak. Dolgozatomban azt vizsgálom, hogy milyen jutalmazási, illetve büntetési módszereket alkalmaznak otthon és az iskolában, valamint, hogy miből adódnak a két színér módszerei közötti hasonlóságok és különbségek.

Kutatásomban szintén erre keresem majd a választ, főleg a kisiskolás gyermekeket nevelő szülők és tanító pedagógusokra helyezve a hangsúlyt. Azért a kisiskolás gyerekekre esett a választásom, mert az ő generációjukat vizsgálva lehet a legjobban friss képet kapni arról, mennyit változtak a nevelési módszerek és eszközök az előző generációk óta. Véleményem szerint azt már előre tudni lehet, hogy lesznek különbségek, főleg ha az Alfa-generációhoz tartozó gyerekeket nézzük. Ahhoz, hogy átfogó képet kaphassak, először is összefoglalom, mit is értünk pontosan motiváció és tanulási motiváció alatt. Ezt követően vizsgálom, milyen hatással van a pedagógus, illetve a családi a családi környezet a tanulási motivációra, majd

rátérek a jutalmazás és büntetés témakörére, amit szintén úgy vizsgálom meg, hogy veszem az intézményi és külön a családi jutalmazási és büntetési módszereket. Ezeknek a hasonlóságairól és különbségeiről majd a kérdőíves kutatásom által fogok megfelelő képet kapni, mely azokat a szülőket és pedagógusokat érinti majd, akik kisiskolás gyermeket nevelnek, illetve tanítanak. Hogy a megfelelő képet kaphassam a témáról, kutatásomhoz kettő kérdőívet készítettem. Egyet a szülőknek, egyet a pedagógusoknak.

1. NEVELÉS ÉS MOTIVÁCIÓ

Az elején lényegesnek tartom, hogy tisztázzam a nevelés fogalmát. A különböző szakirodalmak különbözőképpen írnak róla, de a lényeg mindegyiknél ugyanaz. Végül Gaál Gabriella és Jászi Éva *Pedagógus-mesterség* című könyvéből választottam idézetet a nevelés fogalmára.

„A nevelés olyan értékátadó, értékrendszert kialakító, fejlesztő folyamat, melynek célja, hogy az egyént életfeladatai megoldására képessé tegye.” (Gaál-Jászi 2015, 16)

Ez alapján azt mondhatjuk, hogy a nevelés egy folyamatot jelöl, mely folyamat elsődleges célja, hogy az egyén (esetünkben a gyermek) közben elsajátítson a környezetéből különféle ismereteket és értékeket, mindeközben pedig folyamatosan fejlődjön a személyisége. A folyamat hosszútávú célja, hogy a gyermeket a megfelelő irányba terelje, és ezáltal képes legyen beilleszkedni a társadalomba. (Gaál-Jászi, 2015)

Ha nevelés fogalma felmerül, fontos kiemelni, hogy a nevelés nem idomítás és nem azonos a tanítással. Amikor nevelünk, közben tanítunk is, de tanítás közben nem feltétlenül nevelünk. A kettő különbsége abban rejlik, hogy a tanítás inkább a szellem megmunkálását célozza meg, míg a nevelés az egész személyiséget formálja. (Karikó, 2013)

A neveléshez hozzátartozik a motiváció is. Otthoni és iskolai környezetben is motiválni, segíteni kell a gyerekeket, hogy a lehető legjobbat tudják kihozni magukból, valamint segíteni kell őket abban, hogy végül maguk találjanak motivációt arra, hogy fejlesszék saját magukat.

1.1. Motiváció

„A motiváció a latin motivus (movere) szóból származik, amely mozgást kiváltót jelent. A motiváció magában foglalja a viselkedés irányítását, energizálását és a viselkedés megvalósulásának módját. (...) A motiváció általában addig marad fenn, amíg a cselekvésre készítő tényezők, a motívumok nem nyernek kielégülést.” (Juhász – Takács, 2006, 50)

Tehát a motiváció nem más, mint egy belső készítő erő, mely arra sarkallja az egyént, hogy megtalálja a forrását a tanulásnak és a cselekedeteinek. Ez a belső ösztönző erő azért is fontos, mert motiváció nélkül az ember tudása nem teljes és nem is tudja teljesítménye legjavát nyújtani. (Juhász-Takács, 2006)

„Egy átlagos ember készségei és képességei is magukban rejtik a növekedés, a termelékenység, teljesítmény és eredmény, valamint a nyereséges tevékenység lehetőségét.” (Kun-Takács, 2014, 75)

Azok a tényezők, melyek cselekvésre készítetnek, motívumoknak nevezzük. Az egyén ezeknek hatására kezd bele a különböző cselekedetekbe. Juhász Márta és Takács Ildikó megfogalmazása szerint ezek között megkülönböztetünk alapvető, biológiai motívumokat, melyek a testünk alap szükségleteihez köthetők, mint például szomjúság vagy éhség. Ezek a motívumok már életünk legkorábbi szakaszában, csecsemőkorban jelen vannak a mindennapjainkban, és olyan szükségleteket jelölnek, melyek hiányállapotot okoznak. Ha az ember éhes vagy szomjas, a szervezete jelez neki, hogy táplálékra, illetve folyadékra van szüksége. Az egyén pedig ennek kielégítése érdekében cselekszik. A másik csoportba tartoznak a magasabb rendű, humánspecifikus motívumok, úgy, mint elismerés utáni vágy és teljesítménymotiváció. Ezek esetében az a fajta hiányállapot, amelyet az ember a biológiai motívumok esetén érez, nincsenek jelen olyan erőteljesen. (Juhász-Takács, 2006)

„Az egyén élete során szerzett tapasztalatai nyomán a motívumok változnak, fejlődnek, vagyis a motívumokat is tanuljuk. Ez részben az öröklött alapú motívumok változását (fejlődést, elsorvadását), részben pedig a motívumkészlet további gyarapodását, szerveződését, hierarchizálódását jelenti. Motívumok –mint az emberi viselkedés döntési alapjai –például a célok, beállítódások, meggyőződések, vélekedések, szociális normák, az énkép.” (Józsa-Fejes, 2010, 134)

Az említett motívumok és motivációk közül a tanuláshoz fűződő, az életünk során folyamatosan változó tanulási motívum és motiváció azok, melyekre szakdolgozatom témája alapján fókuszálni szeretnék, mert úgy vélem, a pedagógustársadalom egésze és a szülők is találkoznak ezekkel a jelenségekkel.

1.1.1. Tanulási motívum és motiváció

Fejes József Balázs azt írja a tanulási motívumokról, hogy ezek azok, melyek a direkt iskolai tanuláshoz kapcsolódnak, ezek a tanuláshoz kapcsolódó döntések alapjai. Fejes ezek közé sorolja a célokat, az önhatékonyságot és a tanulási énképet. Viszont a teljesítménymotiváció körébe tartozó motívumokat a kutatók nagy része másként, ebben az esetben szűkebben értelmezi, így nincs egy egységes megfogalmazás, ahogy a tanulási motivációval kapcsolatban sem született azóta sem egy egységesen elfogadott definíció. (Fejes, 2015)

Az általam megtekintett, viszonylag friss pedagógiai és pszichológiai cikkekben sem találtam olyan megfogalmazást, mely pontos képet adna a tanulási motivációról, hanem mindegyik csupán felsorolja azokat a meghatározásokat, melyek jelen pillanatban elfogadottak és népszerűek. Utóbbi problémát Fejes is felvetette könyvében. Amiben viszont több kutató is egyetért az az a megállapítás, hogy motiváció nélkül nincs tanulás.

Aki a szükséges tudást szeretné elsajátítani, annak szüksége van a megfelelő ösztönzőkre a tanuláshoz, ugyanakkor a tanulási tevékenység során a tanulási motiváció is kialakul a tanulás következményeként. Azt is figyelembe kell azonban venni, hogy a különböző tanulók más és más módokon lelnek rá ezekre az ösztönzőkre, tehát nem mindenkinél fognak ugyanazok a módszerek beválni. Ebben az esetben a pedagógus dolga az, hogy kitapasztalja, ő hogyan tud segíteni az egyes tanulóknak a motiváció megtalálásában. (Réthy, 2003)

Azt is megállapították kutatók, hogy minél idősebb egy tanuló, annál jobban csökken a tanulási motivációja. Ezt a jelenséget magam is tapasztaltam tanítási gyakorlatom első állomásán. Az alsós gyerekek nagyon lelkesek voltak minden alkalommal, várták, hogy új témát vigyek nekik és minden órán lelkesen végezték a papír alapú és az interaktív táblán végezhető feladatokat is. Ezzel szemben a már kamaszkorban lévő tanulók esetében kicsit többet kellett küzdeni azért, hogy teljes egészében a feladatokra koncentráljanak, még akkor is, ha a legváltozatosabb feladatokat vittem be nekik órára. Az életkor tehát egy olyan tényező a motiváció szempontjából, melyet bizonyos esetekben nem lehet befolyásolni, azonban ezen is lehet segíteni különböző módszerekkel.

Lényegesnek tartom, hogy a tanulókat egy pozitív légkör várja az iskolában és az osztályban. A pozitív légkör bizonyítottan növeli a tanulási kedvet, továbbá sokat nyom a latban a pedagógus hozzáállása a tanítványokhoz, az elfogadó közösség és a társak támogatása is. Ezek közül nem minden tud egyszerre megvalósulni, de törekedni kell arra, hogy legalább egy része elérhető és érezhető legyen a gyerekek számára.

1.1.2. A pedagógus hatása a tanulási motivációra

A tanulási motiváció a tanulókon kívül a pedagógusokat is érinti. A pedagógusok tekintetében a tanulási motivációval kapcsolatban olyan kérdések merülnek fel, mint milyen módszerekkel ösztönözzék a diákokat a feladatuk elvégzésére, hogyan tudják a figyelmüket a legjobban lekötni és hogyan tudják felkelteni, illetve megtartani az érdeklődésüket egy-egy téma iránt. (Fejes, 2015).

Én úgy tapasztaltam a hospitálások és a már letanított órák során, hogy sok függ az adott témától, amit a gyerekek aznap vesznek órán. Minél érdekesebb egy tananyag, a nebulók annál jobban és tartósabban fognak figyelni a tanárra, továbbá annál lelkesebben oldják meg a tananyaggal kapcsolatos feladatokat is. Amennyiben a téma kevésbé áll közel az osztályhoz, pedagógusként nehezebb felkelteni és megtartani a figyelmet. Ilyenkor a pedagógusnak érdemes arra törekednie, hogy különböző módszerekkel minél érdekesebbé tegye az órát. Az internet világában már nagyon sok lehetőség adódik erre. A különböző interaktív játékkészítő programok nagyszerű lehetőséget teremtenek arra, hogy egy tanórát minél izgalmasabbá tegyünk.

Tehát a pedagógusoknak érdemes a modern, 21. századi módszereket kitapasztalni és beépíteni az óráikba, de érdemes megtartani és használni az addig már bevált, hagyományos módszereket is, mint például kézzel készült játékok, szám-, és szókétyák. Ezek segítenek abban, hogy a gyerekek énképe és önbizalma fejlődjön, de ezen kívül jó hatással van a társas kapcsolataikra is.

A másik lényeges elem a pedagógus személyisége és hozzáállása a diákokhoz. A szakmai kompetenciák mellett ez az a része a tanításnak, ami már kezdetektől része kell legyen a pedagógusoknak. Ha egy pedagógus mindig határozottan, de szeretettel és odafigyeléssel fordul a gyermekek felé, az mindig meghozza a gyümölcsét. Egy olyan tanító viszont, aki meg nem értést sugároz magából, nem lesz képes megfelelően motiválni a gyerekeket, hanem csak azt éri el, hogy a diákok negatívan állnak hozzá az általa tanított tantárgyhoz és a tanítóhoz, magához is. Ezt a variációt azért is érdemes elkerülni, mert sokszor a tanító az egyetlen, aki képes a megfelelő tanulási motivációt megadni egyes tanulóknak, főleg akkor, ha a diákok otthoni környezete ezt nem képes megadni.

A pedagógusok személyiségéhez és hozzáállásához kapcsolódóan napjainkban is nagy gyakorisággal kerül elő a kiégés, mint lényeges téma. A pedagógustársadalom sajnálatos módon a 21. században erőteljesen megszenvedti a társadalmi és az anyagi megbecsültség hiányát, mely motiválatlansághoz és végül kiégéshez vezet.

Frank H. Berndt egy általam korábban nem ismert megfogalmazásban magyarázza el, mi rejlik a kiégés fogalma mögött. Úgy fogalmaz, hogy a kiégés kifejezést eredendően a műszaki nyelvben alkalmazták, de már egy ideje átvitt értelemben emberekre is használják. A kiégési szindrómában szenvedők „túlhevülnek” vagy látványosan romlani kezd a teljesítményük a nem megfelelő energiafelvétel hiányában. (Berndt, 2017)

„A kiégési szindróma fogalmát Herbert J. Freudenberger, német származású pszichoanalitikus használta először (...) .Freudenberger a teljes testi, lelki és szellemi kimerültségnek azt az állapotát írja le, amelyet mind önmagán, mind pedig a szociális intézmények korábban motivált és elkötelezett munkatársain figyelt meg” (Berndt, 2017, 17)

Eszerint az ember egy bizonyos megközelítés alapján olyan, mint egy gép, amit ha túl sokat használnak, pihentetés nélkül, kiéghet és tönkre is mehet. A pedagógusokra is könnyedén alkalmazható ez a megközelítés. Számukra az üzemanyagot a gyermekek tanításának szeretete adja, de a már korábban említett hiányosságok következtében a kiégés hamar, akár pályakezdőként is bekövetkezhet.

Petróczi Erzsébet azt írta a munkahelyi kiégésről, hogy az egyrészt a foglalkozással járó kockázat, másrészt kimerültség által kiváltott jelenség, melynek általános jellemzői közé tartozik a fizikai és érzelmi fáradtság, szociális viselkedészavarok, lelki károsodás (negatív érzések saját magunk iránt), csökkent teljesítmény és levert hangulat. (Petróczi, 2007)

Több kutatás bizonyította már az elmúlt években, hogy a kiégés folyamatosan jelen van a pedagógusok körében. Az emiatt kialakult csökkent motiváció pedig azt eredményezi, hogy a pedagógusok nem tudnak megfelelően teljesíteni a tanórákon, amit a tanulók is észrevesznek.

Leendő gyógypedagógusként fontosnak vélem, hogy szót ejtsenek a sajátos nevelési igényű tanulók integrációjáról is, melyben szintén tapasztalhatók hiányosságok.

„Az integráció a nevelésben és a pedagógiában a fogyatékkal élő, akadályozott és az ép egyének közös élet- és tanulási térben végbemenő együttnevelését, oktatását és képzését jelenti, ezáltal minden résztvevőnek optimális fejlődési lehetőséget biztosít.” (Dr. Kovács, 2013)

Fontos, hogy a pedagógusok kellő figyelmet fordítsanak az érintett gyerekekre és segítséget nyújtsanak nekik ahol, és amikor tudnak. A segítség különböző formái között szerepel a többletidő adása dolgozat írásnál, és ha szükséges, írásbeli helyett szóbeli számonkérések. A tapasztalat azt mutatja, hogy a pedagógusokat nem készítik fel megfelelően az SNI tanulók integrációjára. Ez azt eredményezi, hogy az érintett diákok nem részesülnek a megfelelő feltételekben, ami odáig vezethet, hogy a tanulók iskolai teljesítménye még jobban leromlik és negatívan fogják megélni az iskolás éveiket.

1.1.3. A család hatása a tanulási motivációra

Józsa Krisztián publikációja rávilágít, hogy a családi háttér hatással van a gyermek iskolai eredményességére és a tanulási motivációjára. Vizsgálták különböző korosztályoknál, hogy a

szülők iskolai végzettsége hatással van-e a gyerekek tanulási motivációjára. Ez a vizsgálat végül nem igazolta, hogy a kettő között összefüggés lenne, de más, szülők felől érkező hatások befolyással lehetnek rá. (Józsa, 2000)

Józsa és Fejes szerint a kutatások három csoportba sorolják ezeket a hatásokat. Az első a nevelési gyakorlat, melyet a gyermekkel kapcsolatos gondolkodás és nézetvilág követ, majd utoljára következik a szülő-gyermek kapcsolat jellege. Pomerantz, Grolnick és Price 2005-ös modelljükben azt taglalják, hogy sok függ attól, hogyan kapcsolódik be a szülő az iskolás évek elejétől az intézmény tevékenységébe. A közös tevékenységek, mint a rajzolás, közös felolvasás, az olvasottak megbeszélése vagy a számolás fejlesztik a gyerek képességeit és készségeit és erősítik a szülő-gyermek kapcsolatot. A gyermek a szülő visszajelzések által pedig azt érzi, bármire képes lehet és ez az érzés motiválja. (Józsa-Fejes, 2010)

Józsa Vigotszkij elméletét említi, mely szerint a szülő úgy tudja a leghatékonyabban segíteni gyermeke tanulási motivációját, ha létrehoz egy olyan környezetet, melyben autonómia és segítségnyújtás egyidejűleg a gyermek rendelkezésére áll. Vagyis az elmélet szerint képességfejlesztés szempontjából az olyan feladatokkal érdemes próbálkozni, melyeket a gyermek már megért, de még nem képes önállóan végrehajtani. Ezt az elméletet ma úgy ismerjük, mint a „legközelebbi fejlődési zóna” elméletét. A fejlesztés akkor a leghatékonyabb, ha ebben a zónában zajlik, valamint kutatások is bizonyították már, hogy az előbb említett feladatok növelik a tanulási motivációt is. (Józsa, 2001)

Ezek alapján kirajzolódik, hogy a szülőknek valóban nagy szerepük van abban, hogy a gyerekük tanulási motivációja miképpen alakul, ezért érdemes már a kezdetektől támogató környezetet biztosítani a gyerekeknek, továbbá, ha már bekerült az oktatási intézmények valamelyikébe, hasznos, ha a szülő az elejétől részt vesz az ott szervezett tevékenységekben. Ez főleg a kisiskolás évek első évében fontos, amikor a gyermeknek szoknia kell még az új környezetet és az iskolai szokásokat, szabályrendszert.

A tanulási motiváció és önmagában a motiváció szoros kapcsolatban állnak a jutalmazással és büntetéssel, mint a nevelés és a motiváció mindennap előkerülő részeivel. E két módszer jelen van az elsődleges és a másodlagos szocializációs szintéren is, és a két szintéren alkalmazott formái között megvannak a hasonlóságok és a különbségek.

Nem mindegy, milyen korú gyerekek esetében vizsgáljuk a jutalmazás és büntetés formáit és hatékonyságát, hiszen másképpen kell alkalmazni őket egy óvodás korú gyermeknél, egy kisiskolásnál és máshogyan egy kamasz esetében. Szakdolgozatom további részében a

kisiskolás korosztályt érintő jutalmazási és büntetési módszereket fogom vizsgálni és a kutatásomat is ehhez a korosztályhoz igazítom.

2. JUTALMAZÁS ÉS BÜNTETÉS

2.1. Jutalmazás

„A nevelés folyamatában az elismerésnek és dicséretnek több szempontból is fontos szerepe van. Az őszinte, hiteles jutalmazás ösztönzőleg hat a gyermek személyiségének fejlődésére, a felnőtt-gyermek kapcsolatra, befolyásolja az adott gyermekcsoport légkörét. A nevelés egyik legfőbb feladata a gyermek bátorítása, a biztatás, az elismerés, a megerősítés, és a dicséret (...). A sikerélmény emeli a gyermek önbizalmát, erősíti a kompetencia érzését.” (Barbainé, 2008, 6)

A fentebb olvasható idézet véleményem szerint összefoglalja mindazt, ami a jutalmazást jelenti és azt is, hogy miért is olyan fontos minden nemzedék számára. A gyerekek először otthoni körülmények között találkoznak a megerősítés, jutalmazás első formáival, melyek első sorban a szülőtől jönnek, majd ezt kiegészíti a többi családtag a maguk jutalmazási eszközeivel. Az első ilyen alkalmak, amikor a gyerek elkezd járni, majd leszokik a bili használatról, meg tudja kötni a cipőjét...stb. Ezek az események a szülőt mindig büszkeséggel töltik el és a biztatás, pozitív megerősítés sem marad el.

Intézményi körülmények között először a bölcsődében/óvodában találkoznak a jutalmazás különböző változataival. Amikor én óvodás voltam, az óvodapedagógusok előszeretettel adtak nekünk matricát a jó magaviseletért, vagy ha ügyesen beágyaztunk a délutáni alvás során. Ha a csoport kollektíven jól viselkedett, mesét nézettek velünk. Amikor nagycsoportos lettem és már kezdtek minket felkészíteni az iskolára különböző hosszabb foglalkozásokkal, a helyes feladatvégzésért kaptunk nyomdát vagy matricát. Ez minden alkalommal jó érzéssel és büszkeséggel töltött el mindenkit, aki részesült benne és ezt az érzést vittük magunkkal az iskolába is.

Az iskola viszont már egy teljesen más, még az óvodánál is kötöttebb közeg. Ott a pedagógusok már elvek mentén jutalmazzák a tanulókat. Egy óvodából alig kikerült gyermek számára ez a tapasztalat elsőre sokkoló élmény lehet, ezért fontos, hogy a szülő is aktívan jelen legyen ebben az időszakban, és ott legyen a gyermeke mellett, mint támogató.

A jutalmazás, mint motiváció és a nevelés eszköze viszont egy sokkal összetettebb jelenség, mint ahogyan azt gondolnánk. A neveléstudományban jártas kutatók már nagyon hosszú ideje vizsgálják a jutalmazás különböző formáit és hatását. Fontos figyelembe venni, hogy a pozitív megerősítés módja sokat változott azóta, hogy megjelentek az okostelefonok. A legifjabbak,

vagyis az Alfa-generáció tagjai már teljesen máshogyan reagálnak az egyes eljárásokra és az ingerküszöbük is sokat változott az előző generációkhoz képest. A jutalmazás tehát egy külső motivációs tényező, mely fokozatosan átalakítható belső motivációvá, de felmerül a kérdés, hogy mégis milyen eszközökkel lehet a legjobb hatást elérni.

2.1.1. A jutalmazás eszközei

A jutalmazásnak többféle eszköze ismert, melyek közül a legfontosabbak és leggyakrabban alkalmazottak: szóbeli jutalmazás, tárgyi alapú jutalmazás, élményalapú jutalmazás. A szóbeli jutalmazás ezek közül a leggyakoribb a családban és az iskolában is. A szülők és a pedagógusok is folyamatosan pozitív szóbeli megerősítést alkalmaznak, ami azonnali pozitív reakciót vált ki a gyerekekből. A tárgyi és élmény alapú jutalmak alkalmazása változó, de valószínűsíthető, hogy a tárgyi jutalmak vannak többségben. A tárgyi jutalom bármi lehet és nem csak a már említett két szinten alkalmazzák. Gondoljunk csak arra, amikor a szülő orvoshoz viszi a gyermekét. Az orvosok jelentős százaléka a vizsgálat végén jutalmat ad a kis pácienseknek, amiért ügyesen végig csinálták a vizsgálatot. Ez a gesztus megerősíti a gyermeket abban, hogy nem kell félni az orvosi vizsgálatoktól.

A fő szocializációs színteret tekintve a szülők gyakran édességgel jutalmazzák a gyermeküket, de manapság sok kisiskolás kap például a jó tanulmányi átlagáért okostelefont, míg a pedagógusok inkább matricát adnak nekik vagy nyomdát a füzetükbe, illetve év végén az iskola ad jutalomként könyvet a jól tanuló diákoknak. Ezen a téren már észrevehető, hogy vannak különbségek.

Az élményalapú jutalmazás is többféleképpen megvalósulhat. Jellemző családi és iskolai szinten is a jó tanulmányi eredményért járó kirándulás például állatkertbe, cirkuszba vagy múzeumba, esetleg ha a gyermekek fogékonyak rá, akkor színházba vagy koncertre. Az iskolák sokszor szerveznek nyári táborot a kitűnő bizonyítványt szerzett diákjaiknak. A felsorolt módszerek közül ez az, ami a ritkábban alkalmazottak között szerepel, de sok esetben az élmények motiválják a gyerekeket a legjobban.

2.1.2. A jutalmazás hatása

A jutalmazás alapvetően arra irányul, hogy a gyermek a jutalom hatására megismételje azt a cselekedet vagy eredményt, amiért a jutalmat kapta. Vagyis jutalmazás esetén a pozitív hatás

az, ami az esetek döntő többségében érvényesül. Viszont a dolog ennél sokkal összetettebb. Felmerül a kérdés, hogy mitől is lesz a pozitív megerősítés hatékony?

Richard Templar *A gyereknevelés szabályai* című nagysikerű könyvében úgy fogalmaz, hogy a pozitív megerősítés akkor igazán hatékony, ha nem kapcsolódik minden esetben előre megbeszélt feladathoz vagy kéréshez. Ilyen esetekben viszont minél gyakrabban jelezni kell a gyermeknek, hogy észrevettük, milyen ügyes volt, például kitakarította a kérés nélkül a szobáját, vagy tudta, hogy csendben kell maradni, amikor ő már felébredt, de a szülők még aludtak...stb.” Ha így cselekszik a szülő, azzal jobb eredményt érhet el, a gyerek pedig büszke lesz magára, amiért magától jól cselekedett és a későbbiekben is szívesen megteszi, amit a szülők szeretnének. (Templar, 2016)

Furán hangozhat, de a jutalmazásnak megvannak a maga negatív hatásai is. A túljutalmazás árthat a gyermek belső motivációjának. Ha egy gyerek azért tesz valamit, mert a cselekedet motiválja, akkor már nem is vár érte jutalmat. Maga a cselekedet válik számára jutalomká. Például, ha szívesen segít port törölni, és már kérés nélkül is megteszi, az jelzés a szülő felé, hogy a gyermek nem tart igényt jutalomra cserében. Túljutalmazás esetén viszont inkább kötelességnek érzi majd és elmehet a kedve tőle.

Gyakran megesik, hogy egy gyerek a túlzott jutalmazás hatására elbízta magát és túl sokat enged meg magának, esetleg a társaival is lekezelően bánik majd. Ezért fontos, hogy megfelelő arányban kapjon a gyermek jutalmat.

A nem szintén meghatározó tényező a jutalmazást tekintve. Ha a tárgyi és az élményalapú jutalmazást nézzük, akkor vannak mindkét módszer esetében külön lányoknak és fiúknak szólók, melyek inkább egyéni jutalmazás esetén fontosak. Amennyiben kollektív jutalmazásról beszélünk, akkor a szülők és a pedagógusok is rendszerint olyan formáit választják a jutalmazásnak, amelynek mindkét nem tagjai egyformán örülnek.

Amit szintén fontosnak tartok megemlíteni, az az életkor változója. Ha az alsó tagozatos gyerekeket nézzük, ők még az a korosztály, akik nagyon örülnek mindenféle jutalomnak, különös tekintettel az iskola első két évében. Aztán ahogy idősebbek lesznek, egyre kevésbé válik majd meghatározóvá a jutalom, főleg a tárgyi jutalmakat tekintve. Viszont a szóbeli és élményalapú jutalmazásról ekkor sem szabad elfeledkezni, mert a motivációt ezek ugyanúgy megteremtik, mint kisebb korban.

2.2. Büntetés

A gyermeknevelés módszereit tekintve kétségtelenül a büntetés az, mely a legmegosztóbb az összes módszer közül. A büntetési módok generációról generációra átestek különböző mértékű változásokon és napjainkban is folyamatosan vitákat generál. A szakemberek (pedagógusok, pszichológusok, neveléskutatók) a mai napig nem jutottak megegyezésre azzal kapcsolatban, hogy mit is takar a megfelelő és hatékony büntetés, mert minden oldal más-más álláspontot képvisel.

A büntetésnek, Vajda Zsuzsanna megfogalmazása szerint központi szerepe volt a nevelésben egészen a 20. század közepéig, majd az azt követő évtizedekben egyre több fenntartás jelent meg a hatékonyságával kapcsolatban, és azóta egyre több gyermekpszichológiával foglalkozó szakember úgy véli, száműzni kell a gyereknevelésből. Ennek oka, hogy egyes vélekedések szerint rombolja a gyerek önbizalmát, csak haragot és dühöt vált ki, és esetlegesen fokozza a később kialakuló negatív viselkedés valószínűségét. (Vajda, 1994)

A büntetés, ha egyszerűen szeretnénk megfogalmazni, azt a célt szolgálja, hogy a gyermek tevékenységét és magatartását szabályozzuk, és általa a gyermek megtanulja a helyes, követendő viselkedési formákat. Ahogy a jutalmazásnak, úgy a büntetésnek is megvannak a különböző eszközei és a pozitív, illetve negatív hatásai is.

2.2.1. A büntetés eszközei

A hétköznapiakban a legnagyobb arányban verbális és fizikai büntetések csoportjával találkozhatunk. Mindkét büntetési forma megtalálható az elsődleges és a másodlagos szocializációs szinten is. A szülőknek és a pedagógusoknak nagyon körültekintően kell megválogatniuk, milyen módon büntetik a gyerekeket, mert ha nem megfelelően és következetesen csinálják, azzal árthatnak is.

A testi büntetés a fegyelmezés azon formája, amely már sok éve heves viták tárgyát képezi a társadalomban. Tapasztalatom szerint főleg az idősebb generációk, különös tekintettel a Baby boomer és az X generáció idősebb tagjai szoktak érvelni mellette, mondván, ők is kaptak körmöst, hatalmas pofonokat, mégis felnőttek. Ezzel szemben az X generáció fiatalabb tagjai, az Y és Z generációk már inkább a testi büntetések ellen vannak. Ők azzal szoktak érvelni, hogy lehet, hogy nem gyermekkorban, hanem a későbbiek során jönnek majd elő azok a negatív hatások a gyerekeknél, melyeket a testi büntetések miatt elszenvedtek. Ahogy én észrevettem,

a többség ma már inkább elítéli ezt a fajta módszert és több hasznát látják a szóbeli büntetéseknek.

A szóbeli büntetés általában a szidás vagy a valamitől való megvonás ígérete, például okostelefon, édesség, kinti játékidő. A büntetési formák viszont önmagukban nem vezetnek sehova, mert ahhoz, hogy hatásosak legyenek, tudni kell őket megfelelően alkalmazni.

Az elmúlt tíz évben viszont egyre több szakirodalom és cikk jelenik meg azzal kapcsolatban, hogy a verbális és a fizikai büntetést lassan ki kellene vezetni a gyereknevelésből. Ezzel kapcsolatban Regős Judit azt mondta, hogy a verbális és a fizikai büntetés soha nem lehetnek elfogadott részei a gyereknevelésnek. Hozzátette viszont, hogy előfordul, hogy a szülő elveszíti a kontrollt és abban az esetben alkalmazza az említett módszereket. Az ilyen esetekkel viszont azt üzeni a gyermekének, hogy ő sem cselekszik mindig helyesen. A már említett fegyelmezési módszerek után fontos, hogy a szülő megálljon egy pillanatra és átgondolja, valóban helyes példát mutatott-e ezzel gyermekének. (Regős, 2015)

2.2.2. A büntetés hatása

Vajda Zsuzsanna korábban leírt elméletét folytatva, most a 21. században is viták zajlanak a büntetés hatékonyságával kapcsolatban. Még most is úgy véli sok szakember, szülő és pedagógus is, hogy a büntetés inkább negatív, mint pozitív hatással van a gyerekekre. A kérdés, hogy mi alapján merül ez fel sokakban.

„A büntetés vagy a negatív megerősítés hatékonyabb, ha megelőzni próbálja az elkövetendő cselekményt, vagy ha akkor lép be, amikor a gyermek még csak elkezdte az adott kihágást. Az elhalasztott büntetés esetén jóval kisebb az esély, hogy a büntetés hatékony lesz.” (B. Lakatos-Serfőző, 1999, 201)

Tehát a büntetés hatékonyabb, ha a megelőzésre törekszik, vagy ha közvetlenül a kihágás után történik. A fentebb leírtakhoz fontosnak tartom hozzátenni, hogy ha a rossz cselekedet után történik a szidás, az ne a gyermek megalázására, hanem a magyarázatra fókuszáljon. Ha a szülők és a pedagógusok arra törekednek, hogy elmagyarázzák a gyermeknek, mit csinált rosszul és legközelebb hogyan lehetne az ilyen eseteket megelőzni, akkor a gyermek nagyobb eséllyel fog úgy cselekedni a jövőben, hogy az ne járjon dorgálással. Természetesen mindezt olyan megfogalmazásban kell megtenni, hogy az a gyermek életkorának megfelelő legyen, és ez által könnyebben megértse. Táboroztatásaim során, mikor így tettem, a gyerekek sokkal pozitívabban álltak a dolgokhoz, mintha minden magyarázat nélkül csak leszidtam volna őket.

Erről a módszerről Szegleti Gabriella, gyermekpszichológus is leírta saját meglátásait. Ő is azt vallja, hogy minden esetben el kell hangzania, hogy a viselkedést büntetjük és egyértelművé kell tenni a gyermek számára, hogy miért büntetjük. „Dühös vagyok rád, mert rondán beszéltél!” vagy „Haragszom rád, mert megütötted a testvéredet!” Továbbá a büntetés csak akkor alkalmazható, ha szándékos volt a normaszegés. Ha a rossz cselekedet mellé a büntető személy magyarázatot fűz, akkor az növeli kétoldról a gyerek biztonságát, mert pontos információt ad tettei következményéről és a szorongás is magához a kihágáshoz fog kötődni. (Szegleti, 2019)

Látható tehát, hogy ahány szakember, annyi vélekedés, így valóban nem könnyű megmondani, melyek azok, amelyeket alkalmazva valóban a legmegfelelőbb eredményt lehet elérni. Annyit megtudtunk, hogy fontos lehet az időzítés, a személyre szabás és a magyarázat a büntetéssel kapcsolatban.

Mindehhez Barbainé Béczi Klára hozzáteszi, hogy fegyelmezés esetén ügyelni kell arra, hogy az soha nem lehet megfélemlítés vagy megszégyenítés eszköze, nem lehet mindennapos jelenség, ne irányuljon a gyermek személyiségére, ne vonjon maga után újabb büntetést, és ne okozzon újabb konfliktust. (Barbainé, 2008)

Amiről viszont még egyik szakember sem beszélt, az a büntető személye és a gyermek közti kapcsolat. Úgy vélem, a büntetés az imént felsoroltakon kívül csak úgy lehet igazán hatásos, ha a gyermek és a büntető között egy már kialakult, szereteten és kölcsönös tiszteleten alapuló, őszinte kapcsolat van. Ha egy olyan személy ad szidást, akit a gyerek szeret és bíz benne, úgy sokkal célra vezetőbb a nevelés, mintha olyasvalaki büntet, akit a gyerek nem szeret, vagy nem bíz meg benne. Ezt több esetben tapasztaltam iskolásként, majd később a táboroztatások és a tanítások során is.

Összességében érzékelhető, hogy nagyon sok dologtól függ az, hogy a büntetés mennyire válik hatékonnyá a nevelés során, de érdemes figyelembe venni azt a tényt is, hogy a büntetés, ahogy a jutalmazás is, más elvek alapján és sok esetben másképpen történik az iskolában és a családban, ami szintén több összetevőtől függ.

3. JUTALMAZÁS ÉS BÜNTETÉS A CSALÁDBAN ÉS AZ ISKOLÁBAN

Ahogy arról korábban már írtam, a családi és intézményi nevelés során is előkerülnek a jutalmazás és büntetés különböző eszközei. A családban viszont, miután az az elsődleges szocializációs helyszín, mindez már sokkal korábban elkezdődik és nagyobb hatással is van a gyermekekre, mint az iskolai pozitív és negatív megerősítési formák.

Egy tanuló rendszerint már úgy lép be az iskola kapuján első osztályba, hogy megvannak azok a normák, melyeket otthon elsajátított. Az iskolában a pedagógusok ezeket megváltoztatni nem tudják (nem is dolgozik), hanem legfeljebb csak csiszolhatnak rajta. Eddigre a szülők már leraktak bizonyos alapokat, melyek meghatározzák a gyermekek aktuális személyiségét és viselkedési jellemzőit. A jutalmazás és büntetés éppen ezért máshogy hat az iskolában a tanulóira, mint otthoni körülmények között.

3.1. A szülők és a pedagógusok nézetkülönbségei

Szabó Éva úgy fogalmaz a témával kapcsolatban, hogy a szülők az iskolai életben aktív partnerként vannak jelen, de így is csak egy szeletet látnak az ottani történekekből. A gyerekek a számukra fontos iskolai információkat viszik haza a szülőknek, mindezt a saját szemszögükből nézve és szókinccsükkal megfogalmazva. (Szabó, 2006)

Sokszor lehet azt tapasztalni, hogy a szülők a gyermek iskolai jutalmaira, jó teljesítményére már szinte fel sem kapják a fejüket, hiszen az az elvart, hogy jól teljesítsen, de ha a gyerek büntetés hírével érkezik haza, a szülők egy része manapság nem a gyermeket vonja kérdőre, hogy mit csinált, hanem a pedagógust.

Ebből következik, hogy a pedagógusnak, ha nem szeretne a szülővel konfliktust, nagyon alaposan meg kell válogatnia azokat a módszereket, amelyekkel büntet. A régi világban megszokott volt az, ha egy diák rossz magaviseletért vonalzóval körmöst kapott, napjainkban viszont a tanítót ugyanezért beperelhetik. Ezzel párhuzamosan viszont már a kisiskolások esetében is tapasztalható, hogy sokkal nehezebb őket megnevelni, mert egyre többet engednek meg maguknak. Mindezt azért merem biztosan állítani, mert egyik szülőm alsó tagozatos gyerekeket tanít, így napi szinten figyelemmel kísérem általa a történekeket. A pedagógusok számára maradt a szóbeli fegyelmezés, a fekete pont és a beírás, mint büntetési formák. Ezzel szemben otthon a szülőt senki nem korlátozza abban, milyen módszereket alkalmazhat. Sajnos sok családban a mai napig két véglet között lavíroznak a szülők. Az egyik véglet az, hogy nem büntetik a gyereket, hanem ráhagyják. A másik a sok vitát kiváltó testi fenytés, ami, főleg ha

mindennapos, negatív következmények egész sorát vonhatja maga után. A kettő közötti módok között az egyik legnépszerűbb az okostelefon megvonása a gyerektől. A jelenlegi kisiskolás korosztály az Alfa-generációt képviseli, így számukra a telefon elvétele egy nagyon érzékeny pont, melyről kicsit részletesebben is fogok beszélni.

Különbséget képez az is, hogy míg a szülőknek csak néhány gyereket kell otthon nevelniük, addig a tanítókra egy nagy létszámú osztály vár napi szinten, ahol számukra (főleg első osztályban) minden nebuló idegen, mindegyikük más-más személyiség és ahhoz, hogy hatásosak legyenek a nevelés eszközei, először alaposan meg kell ismerni a gyerekeket.

Ha a jutalmazási formákat tekintjük, ott is megvannak a kisebb-nagyobb különbségek, de ezek nem olyan látványosak és nem is képezik állandó vita tárgyát úgy, mint a különböző büntetési módok. Annak érdekében, hogy világosabb képet kapjunk a jelenleg „legfrissebb” generáció jellemzőiről, érdemes megvizsgálni az elmúlt években megjelent cikkeket és kutatási eredményeket.

3.2. Az Alfa-generáció

„Több helyen „új csendes” generációként említik, mivel a családi és óvodai viselkedésükre a korábbiakhoz képest csendesebb, visszafogottabb viselkedés jellemző (ugyanakkor egyes tagjainál az agresszió erősödése is megfigyelhető).” (Komár, 2017)

Mindamellet, hogy csendesebb és visszafogottabb viselkedést tanúsítanak, fontos megjegyezni, hogy mindezzel együtt „digitális bábik”-nek is hívják őket, mert ők azok a gyerekek, akik teljes egészében beleszülettek az okoseszközök világába. Ennek a ténynek a kutatásom során is teret engedtem.

Pálinkás-Purgel Zsuzsa úgy fogalmaz, hogy ez a generáció már babakorban megismerkedik az okostelefonnal. A szülők sajnos nem elenyésző százaléka már nagyon korán lerakja a gyermeke elé az okostelefont, hogy azon nézzen mesét vagy játsszon rajta, ezzel idő előtt kialakítva a függőséget az okoseszközök iránt. Pálinkás-Purgel azt is leszögezi, hogy ezek a gyerekek a figyelemmegosztás specialistái, melynek hátulütője, hogy nehezebben tudják figyelmüket egyetlen dologra fókuszálni, melynek eredménye a figyelem-vagy részképességzavar. (Pálinkás-Purgel, 2019)

Ezeket a kutatási eredményeket és véleményeket olvasva felmerült bennem a gondolat, hogy ezek a gyerekek milyen tapasztalatokkal fognak az iskolába érkezni. Erre a kérdésemre végül

Pintér Marianna adta meg a választ. Cikkében úgy fogalmaz, hogy ha megkérdeznénk egy régebb óta tanító pedagógust, hogy változtak-e az iskolát kezdő gyerekek, igennel fog válaszolni, melynek több oka van. Más a családi háttérük, mások az igényeik, a közösségi életük és az előzetes tapasztalataik is. (Pintér, 2016)

Mindezzel együtt fontos kiemelni, hogy az ingerküszöbük megemelkedése miatt máshogyan reagálnak a nevelési, jutalmazási és büntetési módokra is, amikre a korábbi generáció tagjai. Mindez a családi és az intézményi nevelésre is egyaránt vonatkozik. Ahogy azt korábban említettem, a szülők és a pedagógusok nevelési módszerei között manapság is vannak párhuzamok és különbségek, melyek mibenlétére a kutatásomban kívántam megtalálni a választ, ahogy arra is, a szülők és a pedagógusok között milyen szintű az egyetértés és a nézeteltérés a gyerekek iskolai nevelését illetően.

4. A KUTATÁS BEMUTATÁSA

Kutatásomban a kisiskolás, vagyis a 6-11 éves korosztályt érintő jutalmazási és büntetési szokásokat vizsgálom, mert azt követően a kamaszkor idején lényegesen képes megváltozni a tanulók hozzáállása a nevelési módszerekhez. Az általános iskola alsó tagozatában viszont még a gyerekek lelkesek és jobban lehet hatni rájuk a különböző nevelési módokkal.

4.1. Vizsgálati anyag és módszerek

Annak érdekében, hogy össze tudjam hasonlítani az elsődleges és másodlagos szociális szinten alkalmazott jutalmazási és büntetési módszerek közti párhuzamokat és különbségeket, kérdőíveket készítettem, melyek közül az egyiket az alsó tagozatos gyermekeket tanító pedagógusokkal töltettem ki, a másikat a 6-11 éves korú gyermekeket nevelő szülőkkel. Azért a kérdőíves módszerre esett a választásom, mert ennek segítségével egy teljesebb és átfogóbb képet tudok kapni a pedagógusok és a szülők jutalmazási és büntetési módszereiről. A beérkezett válaszok száma nem biztos, hogy 33nelegendő arra, hogy a valóságnak teljes egészében megfelelő képet kaphassak, de talán jó kiindulópont lehet egy későbbi, nagyobb volumenű kutatáshoz. Kutatásom a pedagógusok és a szülők egyéni nevelési módszereire épül és a 6-11 éves korú gyerekeket érintő jutalmazási és büntetési módszerekre irányul.

4.2. A kutatás körülményeinek ismertetése

Kutatásom elvégzéséhez főleg a legnépszerűbb közösségi oldalt használtam fel, azon belül is a különböző pedagógus, illetve szülői csoportokat, de segítségemre volt az ismerősi köröm is, akik által több helyre eljuthattak a kérdőívek. A válaszadások lehetőségét március 22-én, illetve 24-én nyitottam meg, a lezárásuk a pedagógus kérdőívénél 2022. március 26-án történt, a szülői kérdőívénél két nappal később. Előbbi kérdőívre öt nap alatt 65 válasz érkezett, utóbbira ugyanennyi idő alatt 56. Az előre megadott válaszlehetőségek mellett adtam a kitöltőknek lehetőséget a saját vélemény és gondolatok megosztására is a témával kapcsolatban.

4.3. A kutatási eszköz ismertetése

Kutatásom kvantitatív jellegű, vagyis kérdőíveket használtam kutatási eszközként, melyben a kérdések főleg a 6-11 éves korosztályt tanító pedagógusok és nevelő szülők jutalmazási és büntetési módszerei kerültek a középpontba. Olyan kérdéseket igyekeztem feltenni, melyek vizsgálják a pedagógusok, valamint a szülők nevelési módszereit, illetve azt is, mennyire értenek egyet a szülők a tanítók

jutalmazási és büntetési módszereivel, továbbá mekkora szabadságot adnak a szülők a tanároknak és a tanárok mekkorának érzik ezt a szabadságot a munkájuk során.

A pedagógusokra vonatkozó fontosabb kérdések a következők voltak (dőlt betűvel jelölöm azokat a kérdéseket, melyek a szülői kérdőívben is megjelentek):

- Hány éve van a pályán?
- Milyen típusú intézményben tanít
- Hányadik osztályos tanulókat tanít?
- *Mely jutalmazási módszereket alkalmazza?*
- *Milyen gyakran alkalmaz verbális/tárgyi/élményalapú jutalmazást?*
- *Az említett jutalmazási módszerek közül melyiket tartja a leginkább célravezetőnek és írja le röviden, miért?*
- *Használ-e egyéb jutalmazási formákat? Ha igen, mik azok?*
- *Milyen okból alkalmaz leginkább büntetést a nap folyamán?*
- Milyen gyakran használ tiltószavakat?
- Helyesnek tartaná-e, ha a pedagógusok alkalmazhatnának fizikai büntetést? Miért igen/nem?
- *Melyik a leginkább célravezető büntetési forma?*
- *Ugyanazokat a módszereket alkalmazza-e mindkét nemnél?*
- Mennyi szabadságuk van a pedagógusoknak a tanulók nevelése terén?
- *Milyen gyakran van nézeteltérés a szülők és a pedagógusok között a gyermekek jutalmazását és büntetését tekintve?*

A szülőkre vonatkozó fontosabb kérdések az alábbiak voltak:

- Gyermekek száma?
- Gyermekek életkora?
- A jutalmak között szerepelnek-e valamilyen formában az okoseszközök (telefon, tablet, számítógép)? Ha igen, milyen gyakran?
- Mi a leggyakoribb, amiért bünteti a gyermekét?
- Milyen gyakran alkalmaz verbális büntetést a nap folyamán?
- Milyen gyakran alkalmaz fizikai büntetést a nap folyamán?
- Ha több gyermeke van, inkább egyénileg vagy kollektíven bünteti őket?
- A különböző nemű gyerekeket különböző módon jutalmazza/bünteti?
- Ön szerint összhangban vannak-e az Ön nevelési módszerei az iskola nevelési módszereivel?

- Ön mekkora teret enged gyermekei pedagógusainak az iskolai nevelést tekintve?
- Mennyire nagy az egyetértés Ön és a pedagógusok között gyermeke(i) jutalmazását és büntetését tekintve?
- Milyen gyakran van nézeteltérés Ön és a pedagógusok között a gyermeke(i) jutalmazását/büntetését tekintve?

4.4. A kutatás adatainak elemzése, az eredmények szövegszerű bemutatása

Az alábbiakban összehasonlító elemzést készíték a két kérdőívre érkezett hasonló vagy ugyanazon kérdések válaszainak eredményeiről, melyek által releváns választ igyekszem adni a kutatási kérdésekre, melyekhez külön hipotéziseket is megfogalmaztam:

Milyen hasonlóságok és különbségek vannak a pedagógusok és a szülők jutalmazási és büntetési módszereiben?

A kérdéshez tartozó hipotézisem:

- A jutalmazási és büntetési módszerek tekintetében több lesz a két csoport között a hasonlóság, mint a különbség.
- A különbségeket leginkább az elsődleges és másodlagos szocializációs szintér közti különbségek adják.

Mekkora az egyetértés a szülők és a pedagógusok között a gyermekek iskolai nevelését, különös tekintettel a jutalmazási és módszereket tekintve?

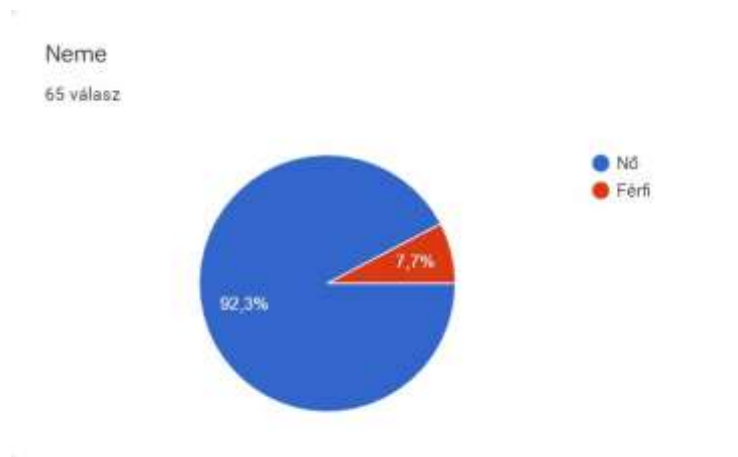
A kérdéshez tartozó hipotéziseim:

- A szülők többsége teret enged a pedagógusoknak a gyermekeik nevelése terén.
- A pedagógusoknak kevés szabadságuk van a tanulók nevelése terén.
- A pedagógusok és szülők között gyakrabban van egyetértés, mint nézeteltérés a jutalmazási és büntetési módszereket tekintve.

4.4.1. A csoportok összetételére vonatkozó kérdések

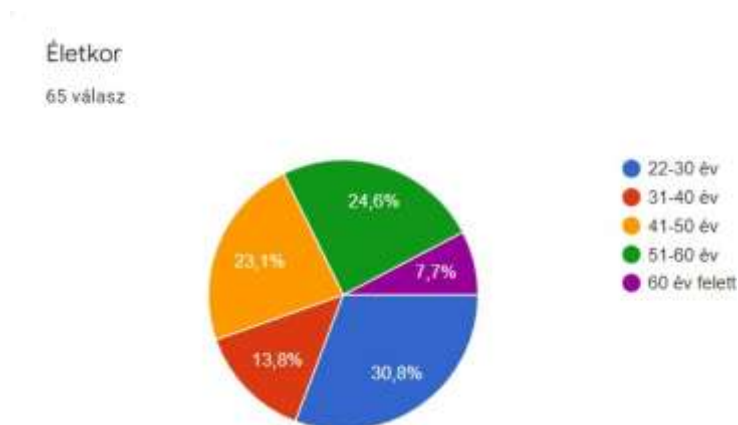
4.4.1.1. A pedagóguscsoport

A kérdőívet összesen 65 pedagógus töltötte ki, akiknek 92,3%-a nő, és 7,7%-a férfi. Az eredmény a szakma már hosszú évek óta emlegetett elnőiesedését erősíti meg.

1. ábra: Pedagógus kérdőív-Nemek aránya

Az életkor megoszlása vegyes képet mutatott. Minden korosztály képviseltette magát a kérdőív kitöltésében. A legnagyobb számban a 22-30 év közöttiek vettek részt a kutatásban, kiknek aránya 30,8% volt. Őket követték a 51-60 év közöttiek 24,6%-kal. Képviseltették magukat a 41-50 év közöttiek is 23,1%-kal. A 31-40 év közöttiek aránya 13,8%-ot mutatott, a legkevesebben pedig a 60 év felettiek voltak 7,7%-kal. Látható, hogy a legtöbb kitöltő a pályá első nyolc évében van.

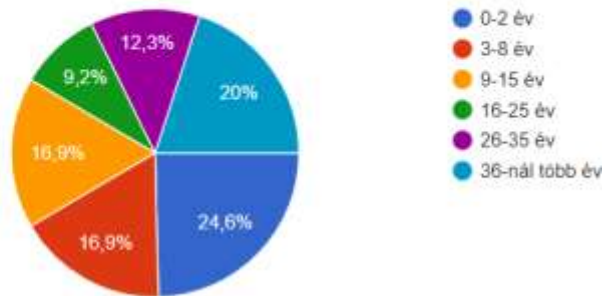

2. ábra: Pedagógus kérdőív-Életkor

Szerettem volna felmérni, a kitöltők közül ki hány éve van a pályán. A legnagyobb számban a pályakezdő pedagógusok töltötték ki a kérdőívet. Arányuk 24,6%-os volt. A 36 vagy annál több éve tanító pedagógusok aránya 20%-ot mutatott. Őket követték a 9-15 éve és 3-8 éve tanítók egyaránt 16,9%-kal. A 26-35 év között pályán lévő tanítók 12,3%-a töltötte ki a kérdőívet és a legkisebb arányt a 16-25 éve pályán lévők mutatták.

Hány éve van a pályán?

65 válasz

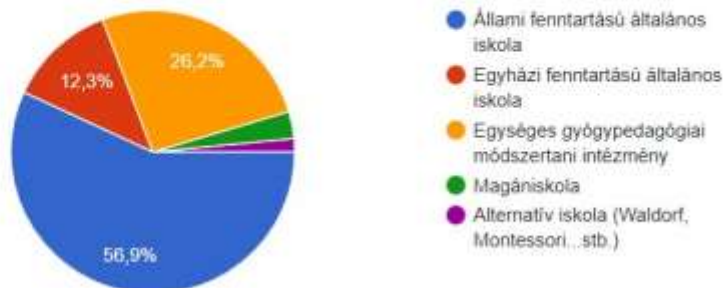
3. ábra: Pedagógus kérdőív-Pályán töltött évek száma

Szerettem volna felmérni, hogy a kitöltő pedagógusok ki milyen típusú intézményben dolgozik. A legnagyobb arányt az állami fenntartású általános iskolákban tanító pedagógusok érték el 56,9%-kal, mely a résztvevők több mint fele. Az egységes gyógypedagógiai intézményben oktatók 26,2%, az egyházi iskolában tanítók 12,3%-os arányban vettek részt a felmérésben.

Milyen típusú intézményben tanít?

65 válasz

Másolás

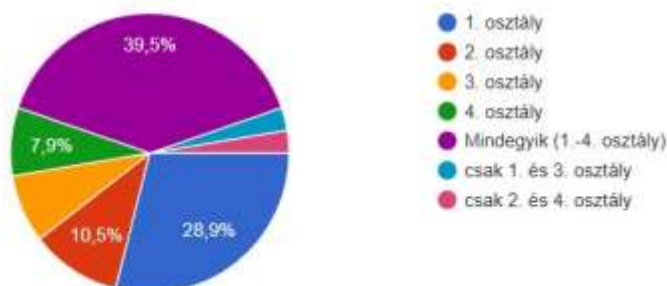
4. ábra: Pedagógus kérdőív-intézmény típusa

Nem kötelező kérdésként feltettem a tanítóknak a kérdést, hogy hányadik osztályos tanulókat tanítanak az alsó tagozaton belül. A két legnagyobb arányt 39,5%-kal azok érték el, akik mind a négy alsó tagozatos osztályban tanítanak. Olyanok is akadtak, akik csak első osztályos tanulókat tanítanak alsó tagozatban. Az ő létszámuk összesen 11 fő volt, mely szám 28,9%-nak felel meg. Csak második osztályos diákokat a kitöltők 10,5%-a, csak harmadik osztályosokat és negyedik osztályosokat egyaránt a pedagógusok 7,9-a tanít.

Hányadik osztályos tanulókat tanít?

38 válasz

Másolás

5. ábra: Pedagógus kérdőív-Osztályok

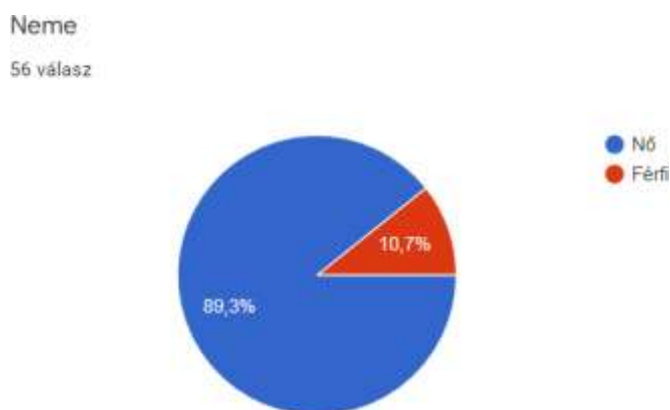
Szakedolgozatom elméleti részében említést tettem a fizikai büntetésről, mint nevelési eszközről. A közösségi médiában és személyes beszélgetések során is felmerült szülők és pedagógusok részéről, hogy mi történne, ha a pedagógusok alkalmazhatnának fizikai büntetést. Megkérdeztem első kutatási csoportom alanyait, ők hogyan vélekednek erről a témáról. Ahogy az sejthető volt, a pedagógusok 90,8%-a válaszolta azt, hogy nem lenne helyes döntés, ha a pedagógusok kezét emelhetnék a tanulókra. A kutatásban résztvevők 100%-a megosztotta velem ezzel kapcsolatos véleményét szóban, melyek közül a leggyakoribb válaszokat emeltem ki.

- A fizikai büntetés által a pedagógus a hatalmával és a fizikai fölényével élne vissza, emellett nem gondolom, hogy célravezető lenne.
- Mert nem ez a módja a nevelésnek.
- Nem vezet eredményre, negatív példa.
- Az erőszak nem vezet jóra.
- Rossz mintát közvetít.

Az a kis létszámú pedagógus, akik igennel válaszoltak, azzal érveltek, néha hasznos lenne a mai gyerekek számára egy-egy atyai pofon és akkor „magukra találnának”. Jómagam azokkal a válaszadókkal értek egyet, akik nemmel válaszoltak. Én is úgy vélem, hogy a fizikai büntetési módok nem vezetnek jóra hosszú távon.

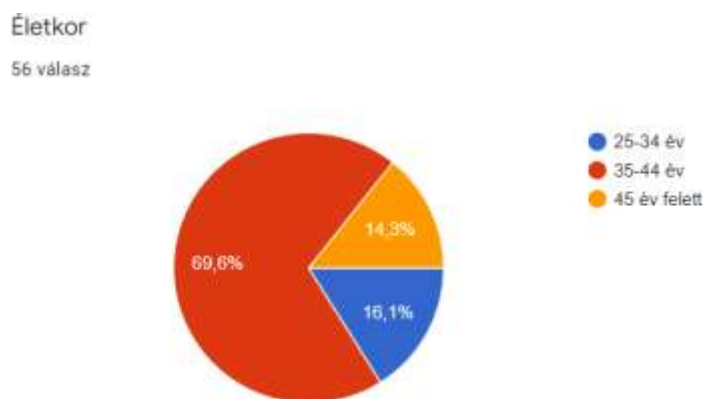
4.4.1.2. A szülői csoport

A szülők közül összesen 56 személy töltötte ki a nekik szóló kérdőívet. A nemek arányát tekintve lényegesen több nő, vagyis édesanya válaszolt az általam feltett kérdésekre, mint édesapa. A nők aránya 89,3%, a férfiaké 10,7% volt.

6. ábra: Szülői kérdőív-Nemek aránya

Életkor tekintetében a 35-44 év közöttiek voltak nagytöbbségben, akik a válaszadók 69,6%-át adták. A 25-34 év közöttiek 16,1%-ot tett ki, míg a 45 év felettiek aránya 14,3% volt.

7. ábra: Szülői kérdőív-Életkor

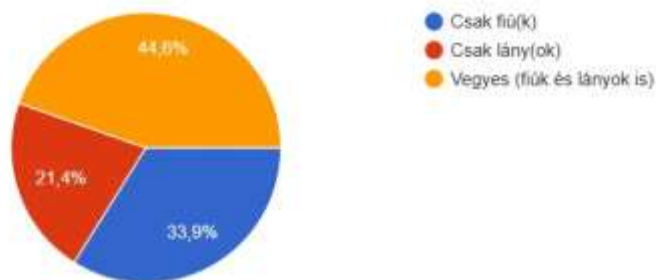
Az egy gyermeket nevelők száma 30,4% volt, a két gyermeket nevelőké 48,2%. A szülők 12,5% három és a háromnál több gyermeket nevelőké 8,9% volt.

A nemi eloszlásra vonatkozó kérdésben a vegyes, vagyis fiú és lány gyermekeket nevelő szülők voltak többségben 44,6%-kal. Utánuk következtek a csak fiút nevelők 33,9%-kal, majd a csak lányokat nevelők 21,4%-kal.

Gyermekek neve

56 válasz

Másol

8. ábra: Szülői kérdőív-Gyermekek neve

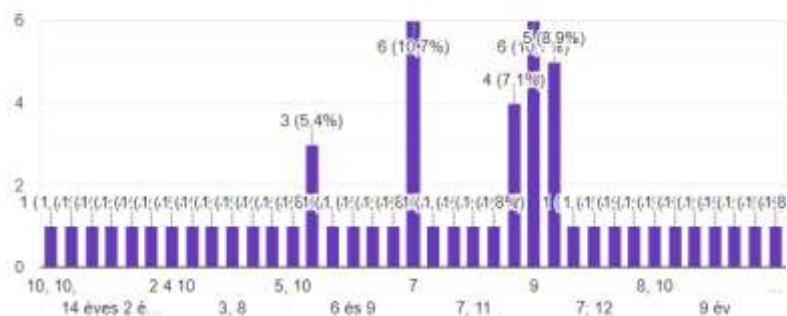
A gyermekek életkorát tekintve kiugró eredményeket kaptam a 6, 7, 8, 9 és 10 éves gyermekeket nevelő szülők létszámában. Százalékos eredményben a következő eredményeket kaptam:

- 6 éves gyermeket nevelők: 5,4%
- 7 éves gyermeket nevelők: 10,7%
- 8 éves gyermeket nevelők: 7,4%
- 9 éves gyermeket nevelők: 10,7%
- 10 éves gyermeket nevelők: 8,9%

Gyermekek életkora

56 válasz

Másolás

9. ábra: Szülői kérdőív-Gyermekek életkora

4.4.2. Összehasonlító elemzés

4.4.2.1. Jutalmazás

Az első, mindkét csoportot érintő kérdésem az általam meghatározott, és dolgozatomban elméleti részében is említett jutalmazási módszerekre vonatkozott. Szerettem volna képet kapni arról, mely módszereket alkalmazzák a tanítók és a szülők a leggyakrabban. A pedagógusok 69,2%-a válaszolta azt, hogy a jutalmazási módszerek közül (verbális, tárgyi, élményalapú) mindegyiket alkalmazza munkája során, míg 21,5% választotta csak a verbális jutalmazást. A szülők részére erre vonatkozó kérdést nem tettem fel, de véleményem szerint ehhez hasonló eredményt kaptam volna, mert a családi nevelés során a szülők is igyekeznek mindegyik jutalmazási formát érvényesíteni, de a verbális jutalmazás az, mellyel a gyermek a leggyakrabban találkozhat az otthoni környezetben.

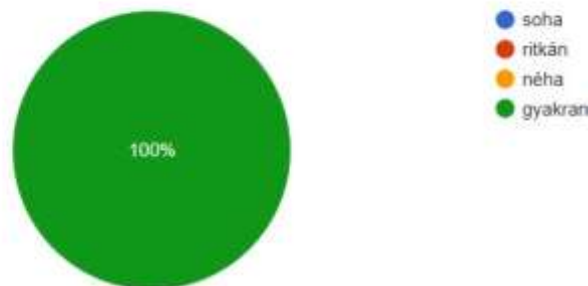

10. ábra: Pedagógus kérdőív-jutalmazási módszerek

A felsorolt jutalmazási módszerek alkalmazásának gyakoriságát külön vizsgáltam. Elsőként a verbális jutalmazás gyakoriságára voltam kíváncsi. A pedagógus kérdőívben a válaszadók 100%-a válaszolta azt, hogy gyakran alkalmazza a verbális jutalmazást. Ez az arány a szülőknél 75% volt. A megkérdezettek 17,9%-a válaszolta azt, hogy néha és 7,1%-a azt, hogy ritkán alkalmaz szóbeli jutalmazást. Ezt az arányt én ebben az esetben is 100%-nak, vagy legalábbis ahhoz közelinek gondoltam, de a szülők nagyobb része így is úgy vélekedik, hogy a gyakori szóbeli dicséret a hasznosabb.

Milyen gyakran alkalmaz verbális jutalmazást (dicséret)?

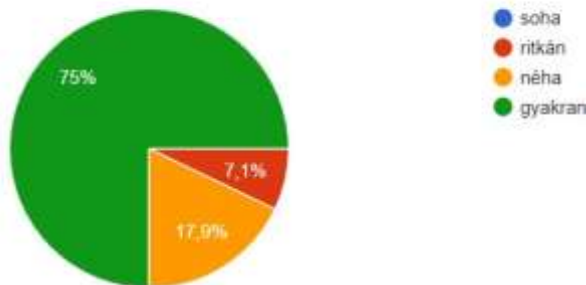
65 válasz

11. ábra: Pedagógus kérdőív-Verbális jutalmazás gyakorisága

Milyen gyakran alkalmaz a nap folyamán verbális jutalmazást?

56 válasz

12. ábra: Szülői kérdőív-Verbális jutalmazás gyakorisága

A következő kérdésem a tárgyi jutalmazás alkalmazásának gyakoriságát igyekezett feltárni a két vizsgált csoport körében. Ebben az esetben a válaszok mindkét kérdőívet tekintve sokszínűek voltak. A pedagógusok 9,2%-a válaszolta azt, hogy soha nem alkalmaz tárgyi jutalmazást, 21,5% jelölte be a ritkán, 40% a néha 29,2% a gyakran lehetőségeket.

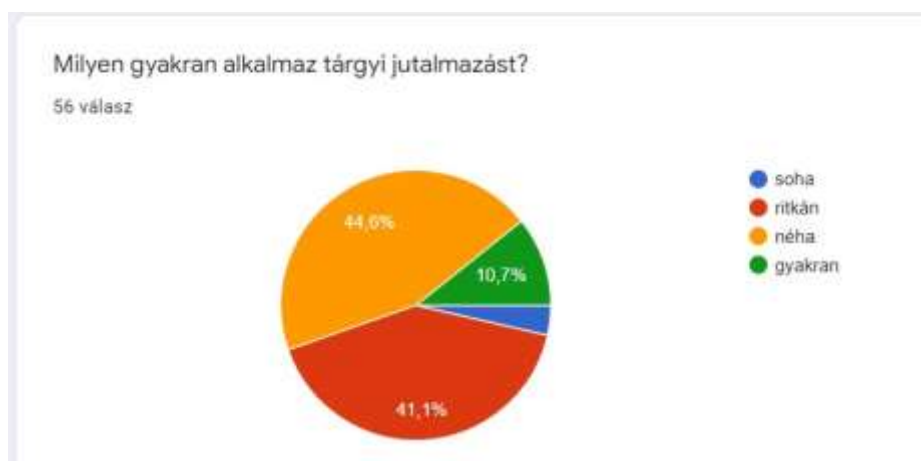
A szülők válaszaiban a néha szerepelt leggyakrabban a válaszlehetőségek közül a pedagógusokéhoz képest kicsit magasabb arányban. A válaszolók 44,6%-a jelölte meg az utóbb említett választ. A tárgyi jutalmazási módra 41,1% írta azt, hogy ritkán alkalmazza, 10,7% pedig azt, hogy gyakran.

Ha az arányokat figyelem, a néha szerepelt a leggyakrabban mindkét kérdőívben a legnagyobb számban. E szerint a kitöltők mindkét csoportban úgy látják, hogy tárgyi jutalmakkal kevésbé lehet a gyermeket motiválni, mert az nem okoz számukra olyan maradandó élményt és motivációt, mint a verbális jutalmazás. A szülők esetében a ritkán válaszlehetőség nagy aránya azzal magyarázható, hogy ők családi közegben jobban látják, mennyire becsülik meg a

gyerekek a tárgyi jutalmakat, valójában mennyire örülnek nekik, és mennyire okoz számukra tartós örömet.

13. ábra: Pedagógus kérdőív-Tárgyi jutalmazás

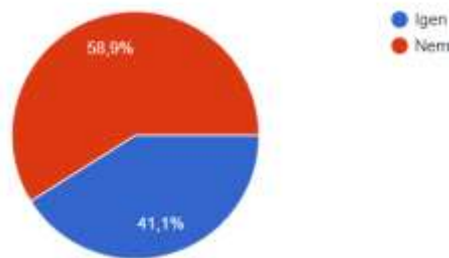

14. ábra: Szülői kérdőív-Tárgyi jutalmazás

A szülőknek készült kérdőívben a tárgyi jutalmazás kapcsán rákérdeztem az okoseszközökre, mint a jutalom manapság egy gyakran előforduló eszközére. Hasznosnak véltem megtudni, a szülők hány százaléka használja az okostelefont vagy számítógépet jutalom gyanánt. A megkérdezett 58,9%-a válaszolt nemmel, mely az általam vártnál sokkal nagyobb arány. Az igennel válaszoló 41,1 százalék a gyakoriságot érintő kérdésemre főleg a ritkán válaszlehetőséget jelölte meg, mely válasz aránya 51,4% volt. A szülők 27%-a válaszolta, hogy néha engedi csak a gyermekének az okoseszközök használatát, és 18,9% válaszolta, hogy gyakran alkalmazza ezeket az eszközöket jutalomként.

A jutalmak között szerepelnek-e valamilyen formában okoseszközök (telefon, tablet, számítógép)?

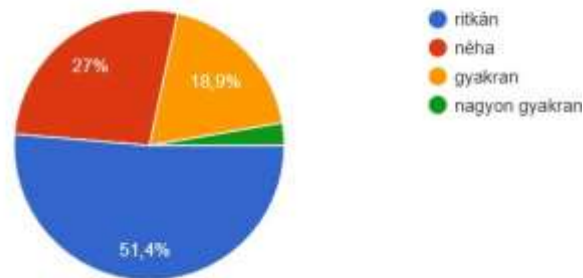
56 válasz

15. ábra: Szülői kérdőív-Okoseszközök

Ha igen, milyen gyakran?

37 válasz

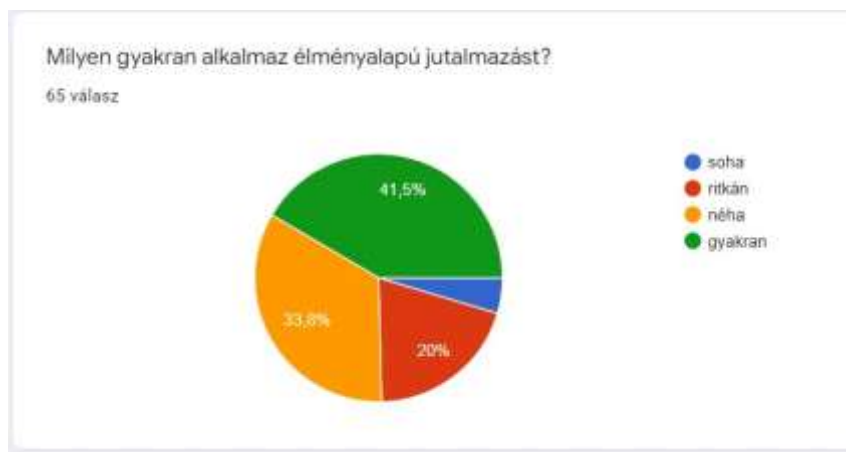
16. ábra: Szülői kérdőív-Gyakoriság

Az élményalapú jutalmazás használatával kapcsolatban már tapasztalható egy kis változás az arányokban. A pedagógusok 20%-a válaszolta azt a kérdésre, hogy ritkán alkalmaz élményalapú jutalmazást, 33,8% válaszolta azt, hogy néha alkalmazza a módszert és 41,5% felelte, hogy gyakran.

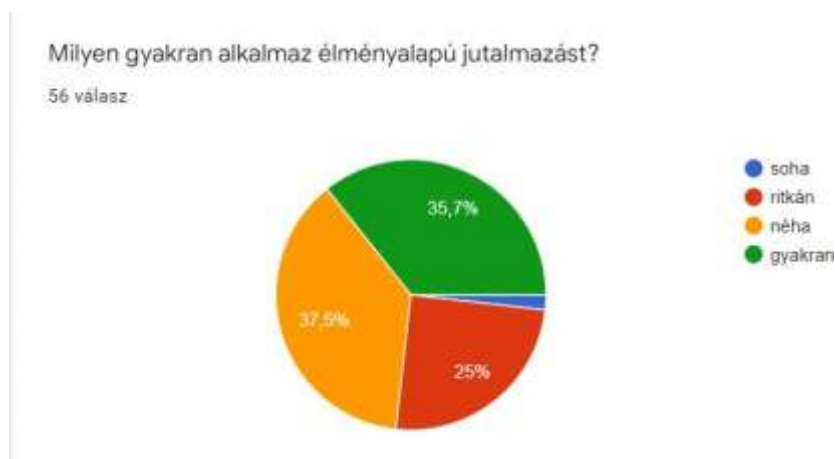
A szülők válaszaiban már nagyobb volt azoknak az aránya, akik néha alkalmaznak élményalapú jutalmazást, ez a szülők 37,5% -át teszi ki. Húsz személy, vagyis 35,7% válaszolta azt, hogy gyakran alkalmazzák ezt a módszert és 14 kitöltő, vagyis 25% válaszolta azt, hogy ritkán jutalmazzák élményekkel a gyermekeiket.

Az élmény, mint a jutalmazás egyik módja, évtizedek óta jelen van a gyermeknevelésben és a válaszokból lesűrhető, hogy amennyiben lehetőség nyílik rá, a pedagógusok és a szülők is szívesen alkalmazzák. Annak, hogy néhányan a ritkán lehetőségre kattintottak, többek között az is lehet az oka, hogy az élmény alapú jutalmazás sok esetben kerül pénzbe. Az osztályok, iskolák nem mindig rendelkeznek annyi pénzzel és támogatással, hogy az ilyen jellegű

jutalmazást meg tudják valósítani, mely akadályozó tényező a szülők egy részét is érinti, így az arányok nem is alakultak meglepően.

17. ábra: Pedagógus kérdőív-Élményalapú jutalmazás

18. ábra: Szülői kérdőív-Élményalapú jutalmazás

Szerettem volna megtudni, hogy a pedagógusok, illetve a szülők mely jutalmazási módszert a leghatékonyabbnak a felsoroltak közül és miért. Utóbbi kérdésre minden kitöltő szabadon válaszolhatott. Az előbbi kérdésre a pedagógusok 47,7%-a az élményalapú jutalmazást jelölte meg a leginkább célravezetőnek. Ezt követte a verbális jutalmazás 30,8%-kal és a tárgyi jutalmazás 21,5%-kal. Vagyis annak ellenére, hogy nincs minden esetben lehetőségük megvalósítani, a többség így is azt vallja, hogy az élmények biztosítják a gyerekek számára a legtöbb motivációt.

Hasonló arányok alakultak ki a szülőknél is. A szülők 42,9%-a szintén úgy véli, hogy a kicsik számára az élmények maradnak meg a leghosszabb távon. Ez az arány is annak ellenére alakult így, hogy a szülők csak néha tudják ezt nekik biztosítani. A második helyen itt is a verbális jutalmazás végzett 33,9%-kal, melyet 14,3%-kal a tárgyi jutalmazás követett.

Arra a kérdésre, hogy miért egy adott módszert találnak a megkérdezettek célravezetőnek, mindkét oldalon hasonló válaszokat adtak, melyek közül kiragadtam néhány példát.

Verbális jutalmazás:

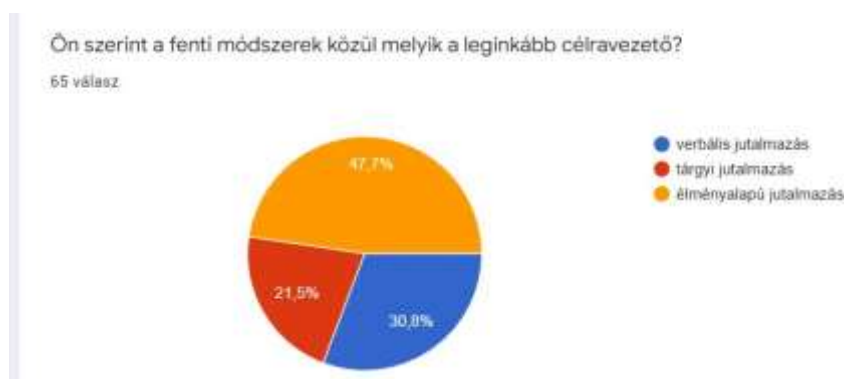
- Önbizalomkeltő.
- Ezzel növelhető leggyorsabban az önbizalom.
- A kommunikáció alap, így a jutalmazás is leginkább verbálisan történik.
- A gyerekekhez ez jut el leghamarabb.
- A jutalmazás legmaradandóbb formája, mert folyamatosan kapja.

Tárgyi jutalmazás

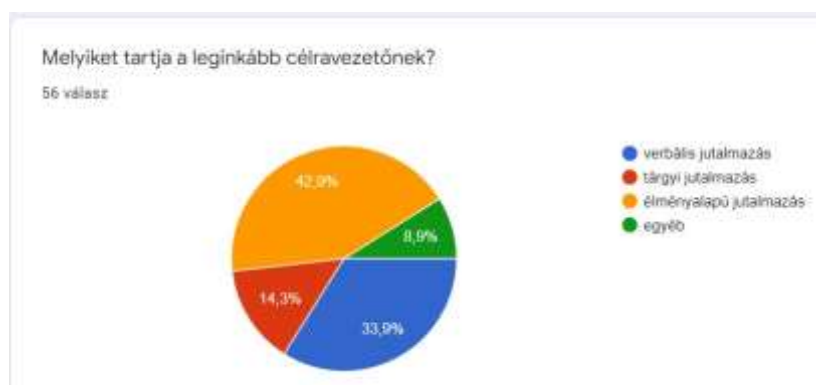
- A matrica ott marad a könyvben, füzetben.
- Ha a gyerekem szeretne valami kézzel fogható jutalmat, azért többet képes tanulni.
- A kis jutalmat el tudja tenni, haza tudja vinni
- Ha van, amit szeretne, ezzel tudom motiválni.
- A tárgyat el tudja tenni emlékebe

Élményalapú jutalmazás

- Az élmény marad meg a legjobban.
- Az élmények erősebben és tovább megmaradnak bennük.
- Mert arra fog emlékezni a legjobban és mesélheti majd osztálytalálkozón.
- Egy általuk kedvelt tevékenység sokkal motiválóbb, mint a szavak.
- Egy életre velük marad

19. ábra: Pedagógus kérdőív-A leginkább célravezető módszer

20. ábra: Szülői kérdőív-A leginkább célravezető módszer

A vizsgált pedagógus csoportban az egyéb jutalmazási módszerek közül az alábbi válaszokat kaptam többségben:

- Matricát gyűjthetnek a füzetbe.
- Megölelem őket/buksisimogatást kapnak.
- Pontgyűjtés.
- Pacsit szoktam adni nekik.

4.4.2.2. Büntetés

Az első büntetésre vonatkozó kérdésem arra vonatkozott, hogy milyen okból büntetik a pedagógusok, illetve a szülők a gyerekeket. A válaszlehetőségeket ebben az esetben az adott nevelési szinteknek megfelelően állítottam össze. Ennek eredményeként a válaszlehetőségeket tekintve vannak kisebb eltérések.

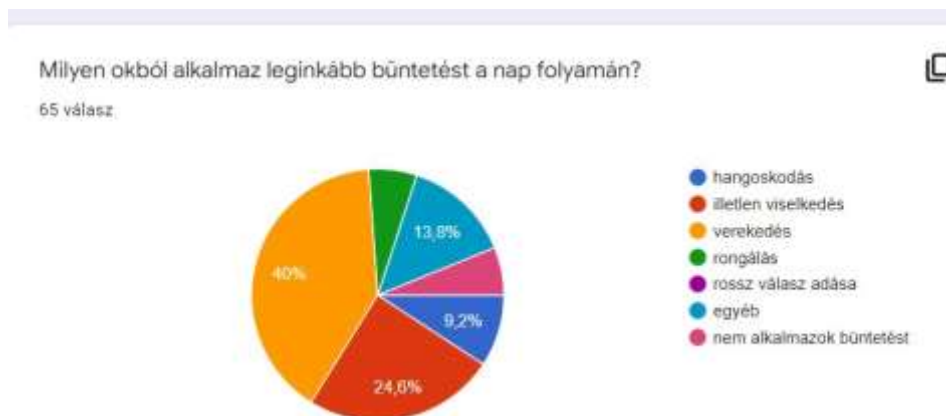
A pedagógusok válaszai közül a legnagyobb arányban a verekedés szerepelt, mint a büntetés első számú kiváltója. A válaszadók 40%-a jelölte ezt legfőbb okként. Ennek aránya a szülők esetében lényegesen kevesebb, 12,5%-ot mutatott. Ennek oka abban lehet keresendő, hogy az iskolában a gyerekek gyakrabban fitogtatják egymásnak erejüket, melynek vége több nagyobb gyakorisággal torkollik verekedésbe. Otthoni körülmények között főleg a testvérekkel kerülhetnek konfliktusba, de abból kevésbé alakul ki komolyan fizikai konfliktus.

A pedagógusok válaszai alapján a második leggyakoribb ok, amiért büntetést alkalmaznak, az illetlen viselkedés. Ennek aránya esetükben 24,6%-ra jött ki. A szülőket tekintve egy teljesen más képet kaptam. Ott az arány 41,1% volt. Magyarazatként elképzelhetőnek tartom, hogy a gyerekek az iskolában kevésbé mernek a pedagógusokkal szemben illetlenül viselkedni, mint otthon. A gyakoriság nagyobb arányát az elsődleges szocializációs közegben azzal indokolnám,

hogy sok gyerek nem kap elég határozott nevelést a szülőktől, és emiatt többet engednek meg maguknak.

Ezeket a válaszokat követte az egyéb, mint válaszlehetőség 13,8%-kal. Ezt a pedagógusok közül senki nem fejtette ki bővebben, ahogy a szülők sem. Náluk ennek a lehetőségnek az aránya 12,5% volt, tehát a pedagógusokéhoz hasonló.

Látható arányt mutatott még a pedagógusoknál a hangoskodás (9,2%), a szülőknél pedig a nem csinál meg valamit időre (8,9%) és a nem alkalmazok büntetést (19,6%).

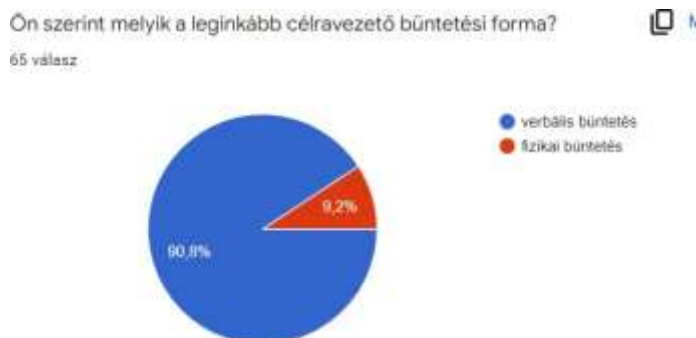
21. ábra: Pedagógus kérdőív-büntetés okai

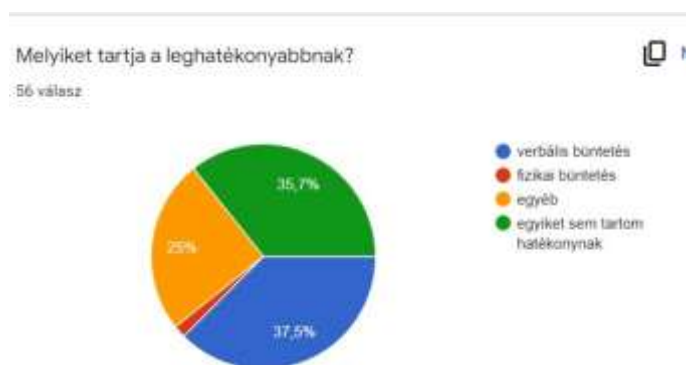
22. ábra: Szülői kérdőív-büntetés okai

Szerettem volna azt is megtudni, hogy mely büntetési formát tartják a pedagógusok, illetve a szülők a leginkább célravezetőnek. A pedagógusok véleménye alapján szinte egybehangzóan a verbális büntetés a leghatékonyabb (90,8%). Eleinte nem gondoltam, hogy lesz olyan pedagógus, aki a fizikai büntetést jelöli, mint a leghatékonyabb büntetési formát, de végül 6 személynek esett arra a választása. Az szülőknél a verbális büntetés 37,5%-os, az egyiket sem

tartom hatékonynak lehetőség pedig hasonló, 35,7%-os arányt mutatott. A fizikai büntetést mindössze 1 ember jelölte. Az egyéb büntetési formákat preferálók aránya 25% volt.

23. ábra: Pedagógus kérdőív-Leghatékonyabb büntetési forma

24. ábra: Szülői kérdőív-Leghatékonyabb büntetési forma

Ezen tudni szerettem volna, miért éppen az adott büntetési formát tartják a szülők a leghatékonyabbnak. Erre a kérdésre változatos válaszok érkeztek. Ezek közül emelek ki néhányat.

- Ha magától nem csinálja meg, büntetés hatására sem fogja.
- Mert a szavaknak nagyobb ereje van.
- A büntetés szerintem sosem vezet jóra.
- Nem szeretem a büntetést.
- Elég lelkiismeretes, elegendő a szóbeli figyelmeztetés

A pedagógusoktól azt kértem, írják le, alkalmaznak-e egyéb büntetési módszereket a felsoroltakon kívül. A válaszok között az alábbiak szerepeltek a leggyakrabban:

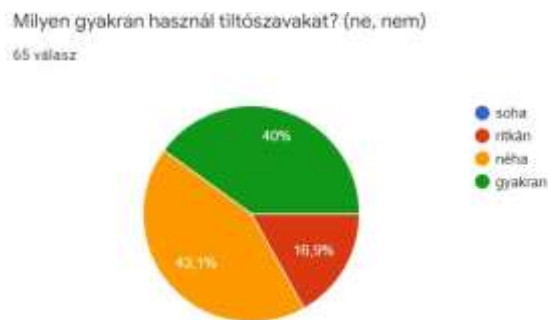
- Egy két gyerek esetében azt szoktam alkalmazni, hogy saját maga találja ki, hogy mi legyen a büntetése.
- Verbális büntetésen kívül röpdolgozattal szoktam büntetni őket.
- Nem vehet részt az óra végi játékban.

- Fekete pont kicsiknél, beírás a nagyoknál.
- Szomorú szmájli.

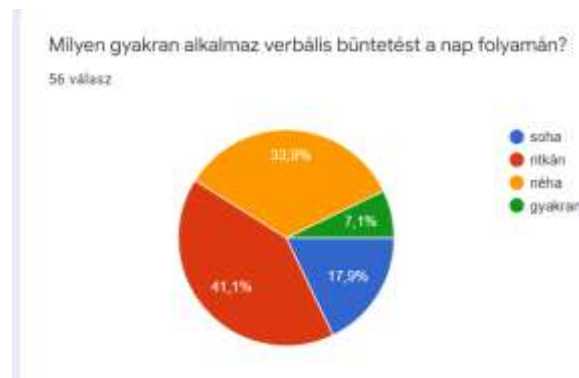
Az összehasonlítás szempontjából lényegesnek tartottam, hogy a verbális büntetések gyakoriságát is vizsgáljam mindkét csoport esetében. A pedagógusok közül senki nem jelölte a soha válaszlehetőséget. Ezzel szemben a szülői kérdőív kitöltőinek 17,9%-a válaszolta, hogy egyáltalán nem alkalmazza ezt a módszert.

A ritkán válasz aránya az első csoportnál 16,9%, a második csoportnál ennek több mint a fele, 41,1% volt.

A másodlagos szociális szintér képviselőinek 43,1%-a alkalmazza néha a verbális büntetési módszert, az eldőslegesnek pedig a 33,9%-a. Itt az arányok már közelebb voltak egymáshoz. A gyakori verbális büntetés a pedagógusok 40%-ánál és a szülők 7,1%-ánál fordul elő. Utóbbi arányok nagyfokú eltérése azzal magyarázható, hogy a pedagógusok nagyobb létszámú gyermekcsoportokkal dolgoznak naponta az iskolában, így gyakrabban alkalmaznak tiltószavakat. A szülők viszont otthon kevesebb gyermeket nevelnek, így a nap folyamán ritkábban hangzanak el a tiltószavak.

25. ábra: Pedagógus kérdőív-Verbális büntetés

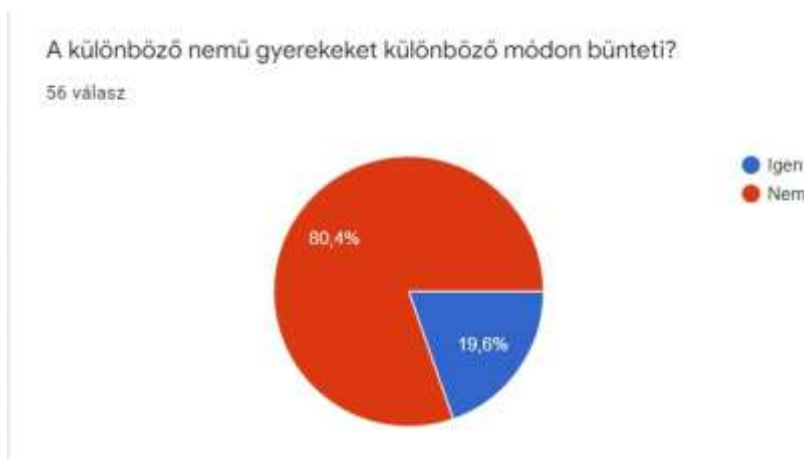
26. ábra: Szülői kérdőív-Verbális büntetés

Vizsgáltam azt is, hogy a tanárok és a szülők egyező módszerekkel büntetik-e a lányokat és a fiúkat. A tanítóknál 95,4% válaszolt nemmel, 4,6% pedig igennel.

A szülőknél 80,4% válaszolt igennel és 19,6% nemmel. A pedagógusok közül nem sokan írták meg annak okát, hogy miért büntetik őket egyforma módszerekkel, de véleményem szerint a nemek között vita alakulna ki abban az esetben, ha nem egyforma módszert alkalmaznának a tanítók. Az egyik csoport úgy vélné, kivételeznek a másikkal.

27. ábra: Pedagógus kérdőív-A két nem közti különbség

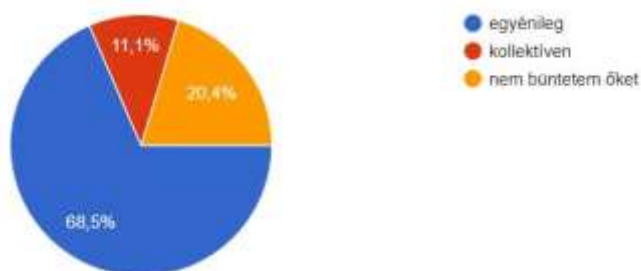

28. ábra: Szülői kérdőív-A két nem közti különbség

A szülők arra a kérdésre, hogy több gyermek esetén egyénileg vagy kollektíven büntetik-e a gyerekeiket, többségében azt a választ adták, hogy inkább egyénileg. A válaszadók 68,5%-a adta az iménti választ a kérdésre. A szülők 11,1%-a felelte, hogy kollektíven bünteti a gyermekeit, 20,4% pedig azt a választ adta, hogy egyáltalán nem bünteti a gyerekeit.

Ha több gyermeke van, inkább egyénileg vagy kollektíven bünteti őket?

54 válasz

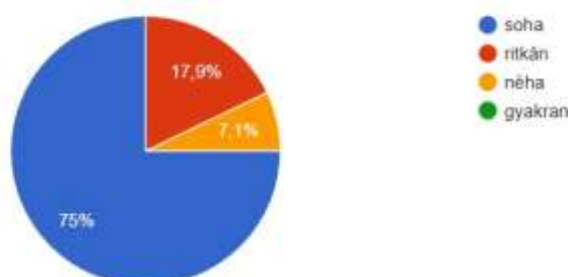

29. ábra: Szülői kérdőív-Egyéni vagy kollektív büntetés

A pedagógusoknál nem kérdezhettem rá direkt módon a fizikai büntetésre, de a szülők esetében kíváncsi voltam, alkalmazzák-e a büntetésnek ezt a formáját és érdeklődtem annak gyakorisága felől is. A szülők 75%-a soha nem emel kezét a gyermekére, 17,9% ritkán, 7,1% néha alkalmazza a fizikai büntetést.

Milyen gyakran alkalmaz fizikai büntetést a nap folyamán?

56 válasz

30. ábra: Szülői kérdőív-Fizikai büntetés

4.4.2.3. Egyetértés és nézeteltérések a pedagógusok és a szülők között

A kutatásom következő szegmensében arra a kérdésre kerestem a választ, hogy van-e egyetértés, illetve nézeteltérés a szülők és a pedagógusok között az iskolában alkalmazott jutalmazási és büntetési módszereket tekintve. Lényegesnek tartottam vizsgálni azt is, hogy a szülők mekkora teret engednek a gyermekeik pedagógusainak a nevelési módszerek alkalmazásában, és szerintük összhangban vannak-e ezek a módszerek az övéikkel.

Annak érdekében, hogy tisztább képet kapjak, a pedagógusoknak feltettem azt a kérdést, hogy érzésük szerint mekkora szabadságuk van manapság a tanulók nevelése terén.

A szülők 21,5%-a gondolja azt, hogy összhangban vannak a nevelési módszerei az iskola nevelési módszereivel, 17,9% válaszolt a kérdésre nemmel és a kitöltők legnagyobb százaléka, 60,7% nem tudja biztosan, összhangban vannak-e az iskolában alkalmazott nevelési módszerek az övéikkel. Mivel a szülők csak az iskolai élet egy kis szeletét tapasztalják gyermekük tanulmányai során, nem lehetnek biztosak abban, mikor mi zajlik pontosan a falak között. A legfőbb információs források a gyermekük, de ők sem mindig mondanak el mindent a szüleinek.

31. ábra: Szülői kérdőív-Összhang

Azt viszont minden szülő eldöntheti, hogy mekkora teret enged a pedagógusoknak a nevelésre. Az ezt felmérő kérdésemre a szülők több, mint 80%-a válaszolta azt, hogy nagy teret enged a tanítóknak, 14,2% pedig úgy döntött, hogy inkább csak egy kis teret enged nekik. Ez az arány azt mutatja, hogy a szülők többsége bízik abban, hogy a pedagógus megfelelő nevelési eszközöket alkalmaz a nevelésben.

32. ábra: Szülői kérdőív-A pedagógusok tere

Gyakori téma manapság is az, hogy a pedagógusok mekkora szabadságot kapnak az iskolában a nevelésre. Kíváncsi voltam, az érintettek miként látják az ezzel kapcsolatos helyzetüket jelenleg. A válaszok láthatóan sokfélék lettek. Az érintettek 15,3%-a gondolja azt, hogy nagy

szabadságuk van a pedagógusnak a nevelésben, 38,4% véli úgy, hogy van némi szabadságuk, 27,6% gondolja azt, hogy inkább nincs szabadságuk, és 18,4% -nak esett a választásra arra, hogy egyáltalán nincs szabadságuk az iskolai nevelést tekintve. Látható, hogy a legkisebb arányban a „az elég nagy szabadságuk van” választ jelölték meg. Egy korábbi bekezdésben szóba került, hogy a pedagógusnak nagyon meg kell válogatniuk a módszeriket az iskolában, főleg, ha a fegyelmezési eszközöket vesszük figyelembe. Fegyelmezni mára nem sok eszközük maradt, mert sok szülő még a legenyhébbnek tűnő módszer miatt is jelentheti a tanárokat, ezért nem árt az óvatosság.

33. ábra: Pedagógus kérdőív-Szabadság az iskolai nevelésben

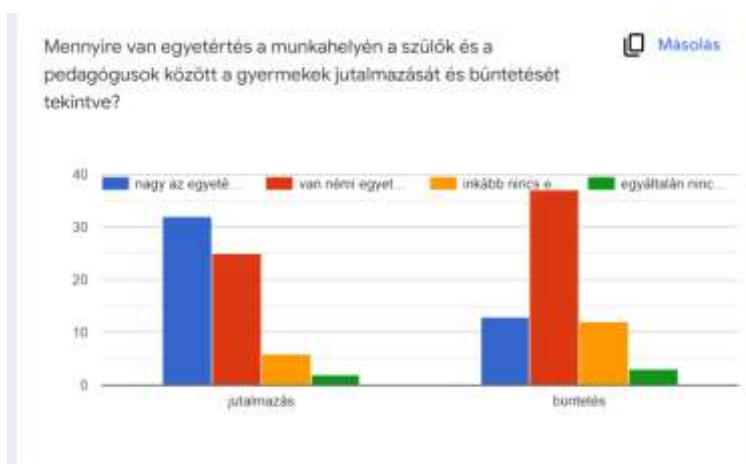
A kutatásom következő pontján több alkalommal lineáris skálát alkalmaztam annak érdekében, hogy átláthatóbbak legyenek az eredmények. Az egyik fontos kérdés arra vonatkozott, hogy a pedagógusok és szülők között mekkora egyetértés van a gyerekek jutalmazását és büntetését tekintve. Elsőként a jutalmazásra vonatkozó eredményeket írtam le, és ezt követték a büntetést érintő eredmények.

A vizsgált pedagóguscsoportból 32 személy válaszolta azt, hogy nagy az egyetértés köztük és a szülők között az iskolai keretek között alkalmazott jutalmazási módszereket illetően. Ez a válaszadók 49%-át teszi ki. A tanítók 38,4%-a, vagyis 25 személy adta a „van némi egyetértés” válaszlehetőséget, melyet a százalékban már egészen elenyésző számú „inkább nincs egyetértés” és „egyáltalán nincs egyetértés” válaszok követtek.

A büntetési módokkal való egyetértés a következőképpen alakul a pedagógusoknál. A kitöltők 20%-a érzi úgy, hogy nagy az egyetértés a munkahelyén a pedagógusok és a tanított tanulók szülei között. A „van némi egyetértés” lehetőséget 56,9% jelölte, míg 18,4% gondolja úgy, hogy inkább nincs, és elenyésző számú azt, hogy egyáltalán nincs egyetértés.

A kitöltő szülők több, mint fele, összesen 64,2%-a érzi úgy, hogy nagy az egyetértés a jutalmazási módszerekben a pedagógusokkal, míg 28,5%-uk véli úgy, hogy csak némi egyetértés van köztük. Nagyon kis létszámú szülő, szám szerint 4 pedig úgy gondolja, hogy inkább nincs egyetértés.

A büntetési módok esetében a szülők 41%-a gondolja azt, hogy nagy az egyetértés gyermekeik pedagógusaival, 42,8% úgy tartja, csak némi egyetértés van köztük, míg 14% vélekedik úgy, hogy inkább nem értenek egyet a pedagógusok alkalmazott módszereivel.

34. ábra: Pedagógus kérdőív-Egyetértés mértéke

35. ábra: Pedagógus kérdőív-Egyetértés mértéke

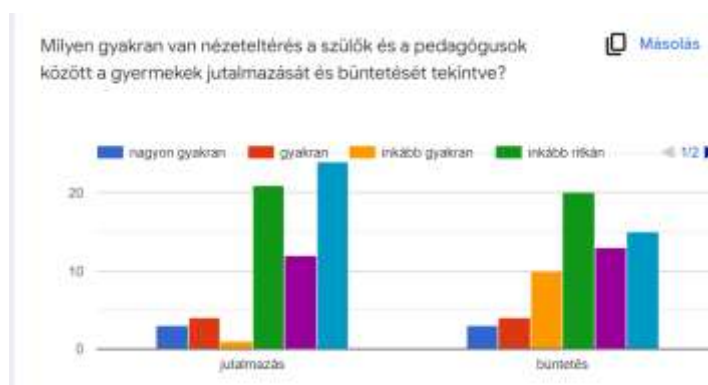
A következő kérdésem ugyanebben a kérdéskörben maradv a nézeteltérések gyakoriságát vizsgálta. Elsőként a jutalmazást, majd a büntetést érintő eredményeket soroltam fel.

A jutalmazással kapcsolatos nézeteltérések a pedagógusok 32,3%-ának tapasztalatai szerint inkább ritkán következnek be, míg 18,4% gondolta úgy, hogy ritkán, és 36,9% szerint nagyon ritkák az ilyen esetek.

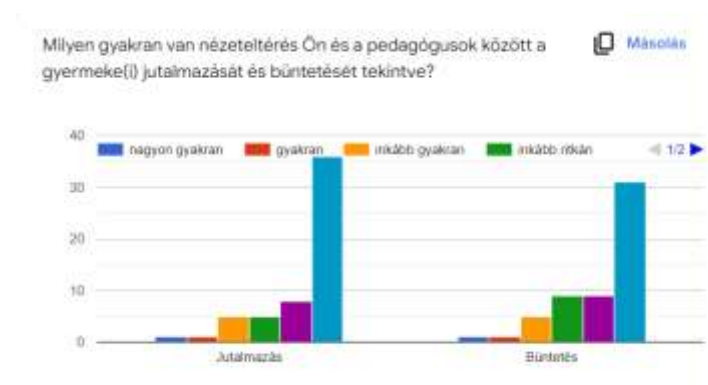
Ha a büntetési módokat vizsgáljuk, akkor a tanítók 15%-a tapasztalja úgy, hogy inkább gyakran fordulnak elő nézetkülönbségek a szülőkkel, de ennek az aránynak a duplája véli úgy, hogy inkább ritka, amikor a szülővel ezen vitatkozni kell. Ritkán történik ezzel kapcsolatos nézeteltérés 20% szerint, míg 23% úgy látja, hogy nagyon ritka az ilyen eset.

A szülők 14,2%-a válaszolta, hogy ritkán van vitájuk a pedagógusokkal a jutalmazási módszereik miatt, a kitöltőknek pedig több mint a fele, 64% állítja, hogy nagyon ritkán nem ért egyet a tanítók jutalmazási módjaival.

A büntetéssel kapcsolatban is hasonló eredményeket kaptam. A válaszolók 16%-ának tapasztalatai alapján inkább ritkán, illetve ritkán fordulnak elő nézeteltérések a pedagógusokkal és 55,3% válaszolta azt, hogy nagyon ritka, hogy vitába kerüljenek a tanítókkal.

36. ábra: Pedagógus kérdőív-Nézeteltérések

37. ábra: Szülői kérdőív-Nézeteltérések

4.5. Kutatási kérdések megválaszolása, a hipotézisek

Kutatásom során két fő kutatási kérdésre kerestem a választ:

- Milyen hasonlóságok és különbségek vannak a pedagógusok és a szülők jutalmazási és büntetési módszereiben?
- Mekkora az egyetértés a szülők és a pedagógusok között a gyermekek iskolai nevelését, különös tekintettel a jutalmazási és büntetési módszereket tekintve?

A két kérdéshez több hipotézist is felállítottam, melyek közül némelyik beigazolódott, de voltak köztük olyanok is, melynek eredményei meglepetést okoztak.

Az első kutatási kérdéshez tartozó hipotéziseim:

- A jutalmazási és büntetési módszerek tekintetében több lesz a két csoport között a hasonlóság, mint a különbség.
- A különbségeket leginkább az elsődleges és másodlagos szocializációs szintér közti különbségek adják.

A második kutatási kérdéshez tartozó hipotéziseim:

- A szülők többsége teret enged a pedagógusoknak a gyermekeik nevelése terén.
- A pedagógusoknak kevés szabadságuk van a tanulók nevelése terén.
- A pedagógusok és szülők között gyakrabban van egyetértés, mint nézeteltérés a jutalmazási és büntetési módszereket tekintve.

4.5.1. Hipotézisek az első kutatási kérdéshez

Az első hipotézisem az volt, hogy a jutalmazási és büntetési módszerek tekintetében több lesz a két csoport között a hasonlóság, mint a különbség. A két kérdőív ezzel kapcsolatos azonos kérdéseire tett válaszok túlnyomó többsége valóban azt mutatta, hogy a pedagógusok és a szülők alapvetően azonos elvek mentén alkalmazzák a jutalmazási és büntetési módszereket. A jutalmazási módszereket vizsgálva észrevehető volt, hogy többségében megegyező gyakorisággal alkalmazzák a különböző jutalmazási és formákat, valamint mindkét csoport tagjai az élményalapú jutalmazási módszert preferálják a jutalmazási módok közül, ha a hatékonyságot emeljük ki. Utóbbi megindoklásában is azonos válaszok érkeztek, egyedül a megfogalmazásban voltak eltérések.

Ha a büntetési módszereket vizsgáljuk, ott is többségében voltak a hasonlóságok, mint a különbségek. Az azonos kérdéskörben tett válaszok azt mutatták, hogy a két csoport tagjainak kiemelkedően nagy része ellenzi a fizikai büntetést és a verbális büntetési formát tartja

elfogadhatóbbnak. A fizikai büntetés ellenzésére vonatkozó kérdésre, hogy miért tartják inkább hátráltató, mint segítő módszernek, nagyon hasonló válaszokat kaptam. Az tanítók és a szülők nagy része úgy nyilatkozott, hogy a fizikai büntetés legenyhébb formáját is elítélik, mert ha nem is azonnal, de a későbbiekben hatással lesznek ezek a megnyilvánulások a gyermek életére és akár negatív következményei is lehetnek. A megkérdezettek túlnyomó többsége a nemek között sem tesz különbséget, ha büntetésre kerül a sor, mert ennek gyakran lehet konfliktus a vége a gyerekek és a pedagógusok/szülők között vagy akár a gyerekek között is. Valamelyik nem képviselői mindig igazságtalannak éreznék a helyzetet. Vagyis ez a hipotézisem összességében beigazolódott.

A második hipotézisem ehhez a kutatási kérdéshez kapcsolódva az volt, hogy az elsődleges és másodlagos szocializációs színtér közti különbségek adják majd az eredmények különbségeit. Ahogyan azt már szakdolgozatom elméleti részében kifejtettem, a két szocializációs színtér a jellegéből adódóan különbözik egymástól. Ennek a fő oka az, hogy a gyermek a családban sajátítja el az alapvető normákat, ott alakul ki a személyisége, vagyis a pedagógus a másodlagos szocializációs színtéren már készen kapja a gyermeket. A gyermek a családban elsajátított nevelési hatásokat és az ott kialakult személyiségét viszi magával az iskolába, melyet a tanítók már csak formálni tudnak, megváltoztatni nem.

Ezek a különbségek leginkább a büntetési módszerek esetében ütköztek ki. A büntetés leggyakoribb okára vonatkozó kérdésekre adható válaszok között volt néhány, melyek különböztek egymástól. Otthon a szülő a gyermeket olyan dolgok miatt is büntetheti, amiért az iskolában a pedagógus nem. Ilyen például a rossz tanulmányi eredmény vagy az, ha a gyermek nem csinál meg otthon valamit időre. Ezen kívül a különböző okok gyakorisága is eltérést mutatott. Míg a pedagógusok főleg verekedés miatt fegyelmezik a tanulókat, addig a szülők többsége illetlen viselkedés miatt. Ennek oka is a szocializációs színterek közti különbségekből adódnak. Az iskolában a gyerekek nagyobb eséllyel kerülnek konfliktusba a társaikkal, mely helyzetek vége gyakran verekedés. Ezzel szemben otthoni körülmények között a szülők gyakrabban fegyelmeznek amiatt, hogy a gyerekük visszabeszél nekik, vagy nem köszön a boltban, hisztizik...stb. Tehát az iskola falai között nem jön létre sok olyan szituáció vagy nevelési helyzet, ami otthoni körülmények között. Ez a hipotézisem is beigazolódott a kapott eredmények alapján.

4.5.2. Hipotézisek a második kutatási kérdéshez

A második kutatási kérdésemhez arra fókuszált, hogy mekkora az egyetértés, illetve a nézeteltérés a pedagógusok és a szülők között a jutalmazási és büntetési módszereket tekintve. A kérdéshez tartozó első hipotézisem az volt, hogy a szülők többsége nagy teret enged a pedagógusoknak a gyerekek iskolai nevelésében. A feltevéssem igaznak bizonyult, mert a kitöltők többsége valóban azt jelölte, hogy nagy teret enged gyermekei pedagógusainak a nevelésben. Több mint 80% választotta a „nagy teret engedek” válaszlehetőséget. Ez azt feltételezi, hogy a szülők többségében megbíznak a pedagógusokban és az ő szakmai kompetenciáikban.

Ehhez kapcsolódott a pedagógusoknak szánt kérdés, melyben arra kerestem a választ, hogy a pedagógusok mennyire érzik szabadnak magukat az iskolai nevelést tekintve. A második hipotézisem az volt, hogy a pedagógusok többsége úgy véli, kevés szabadságuk van a tanulók iskolai nevelésében. Ha összesítést nézek, hiába jelölte meg a válaszadók 38,4%, hogy van némi szabadságuk, ha összeadom azokat a válaszokat, amik az „inkább nincs szabadságuk” és „egyáltalán nincs szabadságuk” válaszokra mentek, ezek összesítésben már 46%-ot tesznek ki, mely, ha nem is kiemelkedően, de magasabb azoknak az arányánál, akik úgy érzik, van némi szabadságuk. Az eredmény annak fényében volt érdekes, hogy habár a szülők kiemelkedően magas százaléka nagy teret ad a szülőknek a nevelésre, a pedagógusok ezek szerint mégis azt érzik, hogy inkább korlátozva vannak a nevelési módok tekintetében. Ennek több oka is lehet, melyek közül azt tartom a legvalószínűbbnek, hogy a pedagógusok nem a szülők, hanem inkább a társadalom felől érkező reakciók és elvárások miatt érznek korlátokat. Ha megjelenik egy hír, miszerint egy pedagógus kezét emelt egy tanulóra (legyen akármi az oka), az emberek nem azt az egy pedagógust ítélik el, hanem kollektíven mindegyiket. Ez a kialakult, pedagógusokkal szembeni ellenséges attitűd az elmúlt években csak nőtt, ezért érthető, ha sokan érzik az iskolai nevelésben megjelenő korlátokat.

A harmadik hipotézisem, hogy a szülők és a tanítók között gyakrabban van egyetértés, mint nézeteltérés a jutalmazási és büntetési módszereket tekintve. Az ennek felméréséhez készített lineáris skála eredménye azt mutatta, hogy a jutalmazást tekintve inkább egyetértés van a felek között, míg a büntetést tekintve van némi egyetértés. Utóbbi az én olvasatomban az jelenti, hogy ugyan vannak eltérések a büntetési módokat illetően, de inkább az egyetértés felé billen a mérleg nyelve.

Ha nézeteltéréseket vizsgáljuk ugyanebben a témában, akkor látható, hogy a jutalmazást tekintve ritkán fordul elő vita a szülők és a pedagógusok között, ami a büntetést tekintve is hasonló eredményt mutat, bár több pedagógus, mint szülő véli úgy, hogy inkább gyakran fordul elő köztük konfliktus a témában. Viszont a számok alapján így is elmondható, hogy mindkét nevelési módszer esetében az egyetértés aránya a nagyobb a két csoport között, vagyis ez a hipotézisem is megállta a helyét.

4.6. Megoldás a felmerülő konfliktusokra

A kutatásom összességében azt mutatja, hogy a pedagógusok és szülők hasonló véleménnyel vannak a különböző jutalmazási és büntetési módszereket tekintve, mégis voltak olyan pontok, ahol kis számban ugyan, de előfordultak ellentétek. Az ellentétekre vonatkozóan úgy vélem, valamint több szakirodalom is megemlíti, hogy a szülők és a pedagógusok és a szülők közti kommunikáció a legjobb megoldás. A szülőknek tanácsos valamilyen szinten részt vennie gyermekei iskolai életében, de nem tanácsos és a gyermekek számára kellemetlen lehet, ha a szülők túlságosan is bele akarnak folyni az iskolai életbe, és nem hagynak teret a pedagógusnak, hogy a saját módszereit alkalmazva érjen el eredményeket a gyermeknél. Természetesen az is kerülendő helyzet, hogy a pedagógus akarja megmondani a szülőknek, hogyan neveljék a gyermeküket. Ez még abban az esetben sem tanácsos, ha a szülők egyértelműen nem megfelelő eszközökkel nevelnek. Egyedül akkor szükséges beavatkozni (akkor sem személyesen), ha bizonyítottan bántalmazták otthon a gyermeket. Erre az estre viszont megvan a megfelelő eljárás. Ettől függetlenül viszont a két félnek tiszteletben kell tartania egymást, és inkább arra kell törekedniük, hogy bizalmas légkört és kapcsolatot teremtsenek. Egy régóta a pályán lévő pedagógus legutóbb azt mondta nekem, hogy a szülőnek a tanítónak úgy kell együttműködnie, hogy végig a gyermek érdekei legyenek a figyelem középpontjában és arra kell törekedni, hogy neki a legjobb legyen, mert az elsődleges és a másodlagos szocializációs színtérből érkező együttes pozitív hatások fejlesztik a személyiséget a lehető legjobban.

5. ÖSSZEFOGLALÁS

Szakdolgozatom elméleti részében a nevelési módszerek, azon belül a jutalmazás és büntetés különböző formáira helyeztem a fő hangsúlyt. Igyekeztem utána járni annak, hogy ezen nevelési módoknak milyen formái, illetve milyen hatásuk van a gyermekekre nézve. Ennek érdekében több szakember meglátásait is elemeztem és emeltem be a tézisembe, mely meglátások tartalmaztak párhuzamokat és ellentéteket is, melyek főleg abból adódtak, hogy az éppen aktuális évtizedben hogyan vélekedtek az adott témáról. Ha a 21. századi vélekedéseket vesszük figyelembe, érzékelhető, hogy a társadalom egyre inkább elkezdte elítélni a fizikai büntetés bármilyen formáját, illetve akadnak olyanok is, akik úgy vélekednek, a büntetés semmilyen formáját nem lenne szabad alkalmazni se az otthoni nevelésben, sem iskolai keretek között. Viszont azon okból kifolyólag, hogy ez még nem ment végbe, azt kívántam felmérni, milyen hasonlóságok és különbségek vannak az elsődleges, illetve a másodlagos szocializációs szintéren. Kutatásom második felében arra kerestem a választ, mekkora az egyetértés, illetve milyen gyakori a nézeteltérés a 6-11 éves gyermekeket nevelő szülők, és ugyanezt a korosztályt tanító pedagógusok között a gyerekek iskolai nevelését tekintve. Ennek érdekében igyekeztem olyan kérdéseket feltenni, melyeket utána átfogóan tudok majd elemezni. Főbb megállapításaim a különböző jutalmazási és büntetési formák használatának gyakoriságát, preferenciáját, valamint ennek okait célozta meg. Úgy vélem, a kutatás során minden kérdésemre megkaptam az általam előzetesen várt válaszokat, valamint a hipotéziseim nagy része is beigazolódott. Azonban ezen a ponton érdemes hozzátennem, hogy nem lehetek benne biztos, hogy a kérdőívek kitöltői mennyire válaszolták meg őszintén a kérdéseimet. Ezzel kapcsolatos bizonytalanságom leginkább annak köszönhető, hogy voltak olyan kérdések is a kérdőívekben, melyek lehet, hogy egyes válaszolók számára érzékeny pontok voltak. Hiába jeleztem az érintetteknek, hogy a kérdőívek teljesen anonimek, ennek ellenére akadtak olyan válaszolók, akik kihangsúlyozták az írásbeli válaszaiknál, hogy nem szeretnének válaszolni a feltett kérdésekre.

Én ennek ellenére bízom abban, hogy a válaszok többsége által releváns információkat sikerült gyűjtenem a témával kapcsolatban, és ezek segítségével választ tudtam találni ezekre a sokak érdeklődését felkeltő kérdésekre.

6. Irodalomjegyzék:

Barbainé Béczi Klára (2008): A pedagógiai módszerek alkalmazása. Budapest: Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, 6-7 p.

Berndt, Frank H. (2017): Kiegészítés: Hasznos tudás mindenkinek 30 percben. Budapest: Kossuth Kiadó, 17 p.

B. Lakatos Margit-Serfőző Mónika (1999): Pszichológia: Szöveggyűjtemény óvodapedagógus hallgatóknak. Budapest: Trezor Kiadó, 201 p.

Fejes József Balázs (2015): Célok és motiváció: Tanulási motiváció a célorientációs elmélet tükrében. Budapest: Gondolat Kiadó, 18 p.

Gaál Gabriella-Jászi Éva (2015): Pedagógus-mesterség. Eger: Líceum Kiadó, 16 p.

Józsa Krisztián (2000): Az iskola és a család hatása a tanulási motivációra. Iskolakultúra, 8. szám, 78 p. [online] [2022. 03. 13.]

>URL: http://real.mtak.hu/61314/1/EPA00011_iskolakultura_2000_08_069-082.pdf

Józsa Krisztián (2001): Az elsajátítási motiváció és a kognitív kompetencia fejlesztése. In: Csapó Benő és Vidákovich Tibor (szerk.): Neveléstudomány az ezredfordulón. Budapest: Tankönyvkiadó, 166 p.

Józsa Krisztián-Fejes József Balázs (2010): A szociális környezet szerepe a tanulási motiváció alakulásában: A család, az iskola és a kultúra hatása. In: Zsolnai Anikó és Kasik László (szerk.): A szociális kompetencia fejlesztésének elméleti és gyakorlati alapjai. Budapest: Tankönyvkiadó, 134 p.

Juhász Márta-Takács Ildikó (szerk.) (2006): Pszichológia. Budapest: Typotex Kiadó, 50-53 p.

Karikó Sándor, Dr. habil. (2013): Gyermekfilozófia, Mentorháló Program, Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar [online] [2022. 03. 13.]

>URL: <http://www.jgyph.hu/mentorhalo/tananyag/Gyermekfilozfia/index.html>

Komár Zita (2017): Generációelméletek. Új Köznevelés, 73. évfolyam, 8. szám [online] [2022. 03. 13.]

>URL: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/generacioelmeletek>

Kovács Krisztina, Dr. (2013): Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógiai Kar, Mentorháló Program [online] [2022. 03. 22.]

>URL:

http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Az_vodapedagogus_feladata_a_sajtos_nevelsi_igny_gyermekek_nevelsben/index.html

Kun Ágota-Takács Ildikó (2014): Oktatói kézikönyv a tehetséggondozáshoz. Budapest: Typotex Kiadó, 75 p.

Pálincás-Purgel Zsuzsanna (2019): Alfa-generáció – a „digitális bábik” kora. Új Köznevelés, 75. évfolyam, 1-2. szám [online] [2022. 03. 13.]

>URL: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/alfa-generacio-a-digitalis-bebik-kora>

Petróczi Erzsébet (2007): Kiegész-elkerülhetetlen? Budapest: Eötvös József Kiadó, 37 p.

Pintér Marianna (2016): Milyen tapasztalatokkal kerül az alfa-generáció az iskolába? Új Köznevelés, 72. évfolyam, 8. szám [online] [2022. 03. 13.]

>URL: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/milyen-tapasztalatokkal-kerul-az-alfa-generacio-az-iskolaba>

Regős Judit (2015): Nem született anyának. Budapest: Tea Kiadó, 147 p.

Réthy Endréné (2003): Motiváció, tanulás, tanítás: Miért tanulunk jól vagy rosszul. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 44 p.

Szabó Éva (2006): Szeretettel és szigorral. Budapest: Akadémiai Kiadó, 15 p.

Szegleti Gabriella (2010): Hogyan jutalmazzuk és büntessük a gyermekeket? [online] [2022. 04. 15.]

>URL:

<http://www.szegletigabriella.hu/index.php/cikkek/33-hogyan-jutalmazuk-es-buntessuk-a-gyermekeket>

Szili Katalin (2015): Az IKT alkalmazása a gyógypedagógiában. Mentorháló Program [online] [2022. 03. 13.]

>URL:

http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/az_ikt_alkalmazasa_a_gyogypedagogiaban_V2/index.html

Templar, Richard (2016): A gyereknevelés szabályai. Budapest: Scolar Kiadó, 2016, 100-101 p.

Vajda Zsuzsanna (1994): Nevelés, pszichológia, kultúra. Budapest: Dinasztia Kiadó, 137 p.

Vajda Zsuzsanna-Kósa Éva (2005): Neveléslélektan. Budapest: Osiris Kiadó

Mellékletek

1. sz. melléklet

Szakdolgozati kérdőívek

Kérdőív pedagógusoknak

Nem

- Férfi
- Nő

Életkor

22-30

31-40

41-50

51-60

60 felett

Hány éve van a pályán?

-0-2 év

3-8 év

9-15 év

16-25 év

26-35 év

36-nál több év

Milyen típusú intézményben tanít?

- Állami fenntartású általános iskola
- Egyházi fenntartású általános iskola
- Egységes gyógypedagógiai módszertani intézmény
- Magániskola
- Alternatív iskola (Waldorf, Montessori...stb.)

Az alábbi jutalmazási módszerek közül melyiket alkalmazza?

- verbális jutalmazás
- tárgyi jutalmazás
- élményalapú jutalmazás
- mindegyiket alkalmazom

Milyen gyakran alkalmaz verbális jutalmazást (dicséret)?

- soha
- ritkán
- néha
- sokszor

Milyen gyakran alkalmaz tárgyi jutalmazást?

- soha
- ritkán
- néha
- sokszor

Milyen gyakran alkalmaz élményalapú jutalmazást?

- soha
- ritkán
- néha
- sokszor

Ön szerint a fenti módszerek közül melyik a leginkább célravezető?

- verbális jutalmazás
- tárgyi jutalmazás
- élményalapú jutalmazás

Írja le röviden, miért?

Ön használ-e egyéb jutalmazási formákat?

- igen
- nem

Ha igen, írja le röviden, milyen módszert alkalmaz?

Milyen okból alkalmaz leginkább büntetést a nap folyamán?

- hangos beszéd
- illetlen viselkedés
- verekedés
- rongálás
- rossz válasz adása
- egyéb:

Milyen gyakran használ tiltószavakat?

- soha
- ritkán
- néha
- sokszor

Ön szerint helyes lenne-e, ha a pedagógus alkalmazhatna fizikai büntetést?

- igen
- nem

Miért igen/nem?

Ön szerint melyik a leginkább célravezető büntetési forma?

- verbális büntetés
- fizikai büntetés

Ön használ-e egyéb büntetési módszereket?

- igen
- nem

Ha igen, írja le röviden milyen egyéb módszert használ!

Ugyanolyan büntetési módszereket alkalmaz mindkét nemnél?

- igen
- nem

Ha nem, írja le röviden, mi a különbség a két nemnél alkalmazott módszerek között!

Ön szerint mennyi szabadságuk van a pedagógusoknak a tanulók nevelése terén? (skála)

iskolai nevelés: elég nagy szabadságuk van, van némi szabadságuk, inkább nincs szabadságuk, egyáltalán nincs szabadságuk

Mennyire van egyetértés a munkahelyén a szülők és a pedagógusok között a gyermekek jutalmazását és büntetését tekintve?

jutalmazás: nagy az egyetértés, van némi egyetértés, inkább nincs egyetértés, egyáltalán nincs egyetértés

büntetés: nagy az egyetértés, van némi egyetértés, inkább nincs egyetértés, egyáltalán nincs egyetértés

Milyen gyakran van nézeteltérés a szülők és a pedagógusok között a gyermekek jutalmazását és büntetését tekintve?

jutalmazás: nagyon gyakran, gyakran, inkább gyakran, inkább ritkán, ritkán, nagyon ritkán

büntetés: nagyon gyakran, gyakran, inkább gyakran, inkább ritkán, ritkán, nagyon ritkán

Kérdőív szülőknek

Neme

nő

férfi

Életkor

25-34

35-44

45 felett

Gyermekek száma

1

2

3

3-nál több

Gyermekek neme

Gyermekek életkora

Melyik nevelési eszközt tartja leghatásosabbnak?

- egyértelműen jutalmazás
- inkább a jutalmazás
- inkább a büntetés
- egyértelműen büntetés

Mi a leggyakoribb, amiért jutalmat ad gyermekének?

- jó tanulmányi eredmény
- segítség házimunkában
- illedelmes viselkedés (pl. előre köszön a felnőtteknek)
- időre elkészül a feladataival
- egyéb:

Melyiket tartja a leginkább célravezetőnek?

- szóbeli jutalom
- tárgyi jutalom
- élményalapú jutalom
- egyéb

Írja le röviden, miért?

Milyen gyakran alkalmaz a nap folyamán szóbeli jutalmazást?

- soha
- ritkán
- gyakran
- sokszor

Milyen gyakran alkalmaz tárgyi jutalmazást?

- soha
- ritkán
- gyakran
- sokszor

Milyen gyakran alkalmaz élményalapú jutalmazást?

- soha

- ritkán
- gyakran
- sokszor

A jutalmak között szerepelnek-e valamilyen formában okoseszközök (telefon, tablet, számítógép)?

- igen
- nem

Ha igen, milyen gyakran?

- gyakran
- inkább gyakran
- inkább ritkán
- ritkán

Mi a leggyakoribb, amiért bünteti a gyermekét?

- hangoskodás
- verekedés
- illetlen viselkedés (pl. visszabeszél, nem köszön...stb)
- nem csinál meg valamit időre
- rossz tanulmányi eredmény
- egyéb:

Melyiket tartja a leghatékonyabbnak?

- szóbeli büntetés
- fizikai büntetés
- egyéb
- nem alkalmazok büntetés

Írja le röviden, miért?

Milyen gyakran alkalmaz szóbeli büntetést a nap folyamán?

- soha
- ritkán
- gyakran
- sokszor

Milyen gyakran alkalmaz fizikai büntetést a nap folyamán?

- soha
- ritkán
- gyakran
- sokszor

Ha több gyermeke van, inkább egyénileg vagy kollektíven bünteti őket?

- egyénileg
- kollektíven

A különböző nemű gyerekeket különböző módon jutalmazza/bünteti?

- igen
- nem

Ön szerint összhangban vannak-e az Ön nevelési módszerei az iskolai nevelési módszerekkel?

- igen
- nem

**Ön mekkora teret enged gyermekei pedagógusainak a jutalmazás és büntetés terén?
(skála)**

jutalmazás: nagy teret engedek, kis teret engedek, inkább nem engedek teret, egyáltalán nem engedek teret

büntetés: nagy teret engedek, kis teret engedek, inkább nem engedek teret, egyáltalán nem engedek teret

**A ZÁRÓDOLGOZAT/SZAKDOLGOZAT/DIPLOMADOLGOZAT TARTALMI
KIVONATA**

Jutalmazás és büntetés iskolai és otthoni keretek között

Németh Adél

Gyógypedagógia szak, alapképzés, nappali tagozat

Pedagógiai Tanszék

Belső témavezető: (Tóth-Szerecz Ágnes, egyetemi tanársegéd)

Szakedolgozatomban a már jól ismert nevelési formákat, azon belül is a jutalmazási és büntetési módokat fejtettem ki, kiemelten foglalkozva az elsődleges és másodlagos szocializációs környezettel is. Ahhoz, hogy tisztább képet kapjak a témáról, két kérdőívet készítettem, melyek közül az egyiket pedagógusokkal, a másikat szülőkkel töltettem ki. A kutatás elemzése során egyértelműen kiderült számomra, hogy a pedagógusok és a szülők módszerei között alapvetően nem lehet kiugrónak mondható eltéréseket tapasztalni. Ami eltéréseket tapasztalni véltem, azok a két szocializációs színtér közötti különbségek miatt alakulhattak ki. Az is kiderült számomra, hogy a hiedelmekkel ellentétben, a szülők többsége valójában nagyon szívesen teret enged a pedagógusoknak, ha az iskolai nevelés kerül a középpontba. A pedagógusok egy része viszont ennek ellenére úgy vélekedik, hogy komolyabb kontroll alatt állnak, és még akkor sem alkalmazhatnak bizonyos módszereket a nevelésben, ha arra valóban megvan az okuk. A kontroll ebben az esetben főleg a fegyelmezési módszerekre vonatkozik, melyeket célszerű a pedagógusoknak megválogatniuk. A jutalmazást tekintve viszont nagyon sok lehetőség áll a tanítók rendelkezésére, melyek hatására nem csupán a gyerekek, hanem a szülők is pozitív kapcsolatot tudnak kialakítani a tantestület tagjaival.

Ami a mégis felmerülő konfliktusok megoldását illeti, a legjobb megoldás véleményem szerint a szülők és a pedagógusok közti rendszeres kommunikáció, mely létrejöhet fogadóórák vagy akár iskolai rendezvények alkalmával is, melyekbe a pedagógusok bevonják a szülőket. A különböző kommunikációs lehetőségek kihasználása nélkül a szülők és a pedagógustársadalom nehezen fogja megérteni egymást, ezért erre a jövőben nagyobb hangsúlyt kellene fektetni.

3. sz. melléklet
Eredetiségi és szellemi tulajdonkezelési nyilatkozat

NYILATKOZAT

szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Németh Adél
A Hallgató Neptun kódja: AU1MU3
A dolgozat címe: Jutalmazás és büntetés iskolai és otthoni keretek között
A megjelenés éve: 2023
A konzulens tanszék neve: Gyógypedagógiai Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: Pécs, 2023. április 29.

Hallgató aláírása

4. számú melléklet
Konzultációs nyilatkozat

**KONZULTÁCIÓS
NYILATKOZAT**

A Németh Adél (Neptun azonosítója: AU1MU3) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: Kaposvár, 2023. április 28.

.....*Tóth-Szemesi Ágnes*.....
Belső konzulens